

בס"ד

טהרת יום טוב

ספר

מקוה ישראל ה'

חלק ז'

בענין גודל

איסור עשיית פילטע"ר

במקוה טהרה

י"ל על ידי

וועד לטהרת המקוואות

ברוקלין נוא יארק

שנת תשס"ב לפ"ק

מכתבי רבותינו הגאונים שליט"א

בדבר המכשולות בטהרת בנות ישראל, בבנין מקואות טהרה במסננת הנקרא פילטער

יואל טייטלבוים

אבדק"ק סאטמאר והגלילות

ברוקלין, נ. י.

ב"ה ג' עקב תשכ"ד

שוכט"ס למע"כ ידידינו הרהגה"צ בנש"ק מרבה טהרה בישראל בעשיית מקואות וכו' כש"ת מוה"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבד"ק העלמען יצ"ו

אדשת"ה, מכתבו נתקבל לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ובדבר שאלתו בענין המכילה לנשים שם במדינת אפריקא הדרומית איך שצייר את הענין במכתבו נצטויתי מכ"ק אדמו"ר שליט"א להשיב לכת"ה שאין להכניס א"ע בדברים דחוקים רק לעשות מקוה כראוי בהכשר הרגיל אצלינו לא באופן אחר ודל"ב, ובדבר מה שהעיר בדבר השאלה והתשובה שכ"ק אדמו"ר שליט"א כ' בהענין הידוע ואולי יכתוב כ"ק רבינו שליט"א בדבר הערה זו בסוף התשובה, והשו"ת יצליחהו בכל דרכיו ויחזור לביתו לחיים ולשלום בבריאות השלמות, ונזכה להתראות מתוך נחת בלב שמח בכ"מ. דברי ידידו דושתה"ר באה"ר יוסף אשכנזי משכ"ק

תשובה א

אברהם שלמה כ"ץ

אב"ד ור"מ קרית יואל וקהל יטב לב

בני ברק, זכרון מאיר, מלפנים אבד"ק רוסקיווע

מח"ס אורחות המשפטים על חו"מ ודברי אש

על תקנת עגונות

ב"ה, יום ג' פרשת צו תשל"ה לפ"ק

שוכט"ס למעכ"ק אהובי יד"ג ה"ה הרב הגאון

הצדיק עוסק בטהרתן של ישראל וכו' מהור"ר איש

חי"ל שליט"א הרבי העלמען יצ"ו.

ע"ד הפילטער במקוה הנה יש חששות גדולות

המגיעים לאיסורי תורה הן מצד זוחלין הן מצד שאובין

ע"כ לדעתי אסור להשתמש בעשיית הפילטער למקוה

בלי ספק.

ידידו דושת"ה באה"ר

הק' אברהם שלמה כ"ץ

תשובה ב

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

באמ"ו הגה"ק מהר"ש זצ"ל, אב"ד פילאדעלפיא רבתי

בס"ד, ה' אייר, יסוד שבת"ת, תשל"ה

טהרה של תפארת יסגי להאי גברא רבא העוסק

בטהרתן של ישראל שהיא תפארתם, ש"ב ויד"ג, הרב

הגאון הצדיק שמו מפארים, כקש"ת מוה"ר חי"ל בן

רחל מלכה שליט"א, הגאבד"ק העלמען.

השגתי מכתבו דמר עם הרצוף. באמת אין מה

להוסיף על מה שהורו המורים המובהקים בישראל לאסור

הפילטער במקוה כשרה מפני החששות שיש בה, כפסק

דינו של הגאון הקדוש בעל דברי אש זלה"ה, וכן הורה

לאסור יד"ג גאון ההוראה בעל אגרות משה שליט"א,

וחלילה לזוז מדבריהם להקל, וכקת"ה ככחו או כן כחו

עתה לעמוד בפרץ לתקן ברקי ישראל עפ"י דתוה"ק.

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

באמ"ו גאון ההוראה מרן שלו' זצ"ל

תשובה ג

חיים צבי קרוגער

לפנים רב בברוסעל, בעלגיא

ב"ה, עש"ק אח"ק ב"ך למטמונים, תשל"ה

שוכט"ס לידידי הגה"צ בנש"ק מפליא לעשות

בטהרתן של ישראל ומחבר ספרים עד אין קץ כמהור"ר

חי"ל דייטש שליט"א.

אשר כתב בתשובה מאהבה אם לעשות פילטער

במקוה כשרה לטבילת נשים הנני בזה, שח"ו לעשות

דבר חרש כזה שאסור מה"ת אשר כל החששות שפוסלין

במקוה כרוך בפילטער הן שיכול להיות שנעשה שאובין

ואח"כ לא ישקו המים החוזר להבור השקה, ואפשר תהא

זוחלין בשעת טבילה ומי ערב לשמור מכל אלה ע"כ

עוד הפעם אני מכריז שלא לעשות פילטער בשום מקוה

טהרה ובטוח אני שזה דעתו דעת תורה אשר ב"ה ע"י

נתרבה מקואות עם כל ההידורים, ובוזה הנני ידיו

דושת"ה ובחביבות

חיים צבי קרוגער

חופ"ק ברוקלין

תשובה ד

הרב משה הלוי שטיינברג

לפנים אבדק"ק בראדי והגליל
רב בקהלת מחזה אברהם, ניריורק

ב"ה, י"ג אייר כ"ח למב"י תשל"ה

לידיד עליון הרב הגאון הצדיק המפורסם בתורתו
וצדקתו וקדושת מעשיו כקש"ת מוה"ר ח"ל דייטש
שליט"א הגאבד"ק העלמען.

אחד"ש כהדר"ג שליט"א בהדרת כבוד, בנידון
הפילטער להשתמש בו במקוה לנקות ולסנן המים כמו
שעושינ במרחצאות, יש כמה וכמה חששות ופקפוקים,
כמו שהאריכו בזה גדולי התורה דומנינו וכולם בפה
אחד ענו ואמרו שאסור להשתמש בו במקוה, והרבה
טעמים לאיסור עלו ברעיוני מדי שוטטי בהלכה זו,
אך מפאת טרדותי העצומות דברי מועטים.

וכבר כתב התשב"ץ ח"א סוס"י י"ז דבמקוה ראוי
לחוש אף לדעה יחידית, ואזמור"ר הגאון מופה"ד במחזה
אברהם ח"ב יו"ד סוס"י כ"ג הראה תוס' כתובות כ"ח
ע"ב ד"ה ביה"פ דתא דס' טומאה בר"ה טהור היינו
היבא דלא נולד הספק אלא באקראי, אבל בבית הפרס
שלעולם השדה בספק לא רבו לטהר אע"ג דמדאורייתא
טהור משום דבדבר תמידי החמירו וכן במקוה צריכין
לתקן לכתחלה ולחוש אף לדעה יחידית.

והגה"ק בעל דברי חיים (ח"ב יו"ד ס' צ"ט)
מביא כן בשם הת"ה הרשב"א שצריכין לעשות לכתחילה
המקוה באופן הכשר לכו"ע כי הוא קדושתן של ישראל,
ובפרט בני"ד שיש הרבה חששות וגדולות, אין לגבב
קולות ומי יכניס ראשו להקל בענינים שטהרת וקדושת
ישראל תלוי בה.

והגני חותם בברכה שחפץ ה' בידו יצליח לגדור
גדר ולעמוד בפרץ ולהרבות דעה וטהרה בישראל.

משה הלוי שטיינברג

תשובה ה

שמואל אברהם זעלמענרייך

אבד"ק שטשאקאווא, ברוקלין יצ"ו

בפסחא זעירא, שלמא רבא להאי גברא יקירא,
הרב הגאון הצדיק המפורסם בחכמתו ויראתו כש"ת
מפארים מוה"ר ח"ל דייטש האבד"ק העלמען שליט"א

אחרי שים שלוי וברכה כראוי וכנכון בהוקרה רבא.

(א) בדבר מה ששלח לי איגרות ותשובות מגדולי
זמנינו שליט"א לאסור הפילטערס במקוה גם ידי תיכון
עמם בזה, כי יש חשש שאובין עפ"י דברי הרמב"ם

שאוסר בשאובין נתן סאה ונטל סאה והמים שבכלי
הפילטער אין לה חיבור למי המקוה רק ע"י קטפרס
ונמצא שנפסל בכלי — ומי יוכל לומר לנו שנעשה
לשמש עם הקרקע מתחלתו.

וגם יש חשש זוחלין באם טובלין בעת שהפילטער
הולך ואין זה דומה כלל להא שמבואר בשו"ת הריב"ש
ס' רצ"ב ומובא ברמ"א יו"ד ס' ר"א סעיף ג' שכל
שהמים חוזרים למקוה לא מיקרי זחילה כי שם מיירי
שמעצמם חוזרים למקוה בעת שסור המכריח האדם
הטובל, אבל הכא כשבאין לפילטער יכולין לזוב לתוך,
וגם לישאר שם כי הוא בית קיבול המחזיק קצת מים
רק שנעשה שהסילונות יחזרו המים למקוה זה לא נקרא
בא מאליו רק זוחל למקום הפילטער אשר הוא רחוק
מהמקוה ובא בחזרה ע"י כח העלעקטער להמקוה — ובפרט
לפי המבואר בשו"ת תשב"ץ ח"ג ס' ל"ד שכתב שם
בלשונו שאם כתלי החדר עכבוהו מלזחול אז הטובל
עלתה לו טבילה אבל אם אין להם כותלים המעכבים
הזחילה בשעת טבילה אז הוי זוחלין ואין המקוה מטהר
בוזחלין והלחם ושמלה כתב בס"ק פ"ח שיש להחמיר
באיסור תורה כדעת התשב"ץ ועו"ש — וא"כ בני"ד
שהפילטער עומד במקום אחר וגבוה מכותלי המקוה
וזוחל ממקוה לשם בודאי שיש להחמיר מדינא.

ועוד נ"ל לאסור מכה שאם מעמידים הפילטער אז
המקוה הוא זוחל וכאמור ורק ע"י שהאדם מעכב ע"י
כלי הזחילה או ע"י העלעקטער וקשה לברר זה ובלעדי
פעולתו היה זוחל המקוה ורק ע"י סתימת הכלי מונע
הזחילה יוכל להיות חשש שותם ומונע הזחילה ע"י
כלי המקבל טומאה והרבה חשו לזה הפוסקים בווענטילען
לעשותם ע"ד לקבעו בקרקע ואכמ"ל — וכאן אין ידוע
זה לנו ונמצא שיש חשש אפילו אח"כ שהמקוה אינו
זוחלת ואם כי לא העליתי זה עוד בכח הבחינה, מ"מ
יש לחוש ביותר להרחיק עצמו מאוד מהעשיית הפילטער
הוץ מעוד טעמים אחרים שכבר כתבו בזה גדולי
זמנינו שליט"א אשר הביא לאחרונה בספריו — ולכן
מן שמיא הוא דקו"י ל' להיות שומר משמרת הקדושה
והטהרה ותחזקנה ידיו בזה.

(ב) בדבר מה ששאל עצתי לעשות מקוה כשירה
לטהרתן של בנות ישראל בעיר בדודה יען שבבית הזה
יש לו לבעה"ב לעצמו סווימינג-פול, והפתח הפתוח
להמקוה יהי מצד הרחוב ביחוד להמקוה, אם חוששין
ללעז לומר שהמקום אין מתאים לזה, או שיאמרו כמו
שאלו מטהרין כך אלו מטהרין, אין רואה בזה שום צד
להחמיר יען שלא קרב זא"ז ולא דמי לגזירת חז"ל גבי
מים שאובין ששם הי' הכל ביחד אבל לא במקומות
חלוקין, ואם הי' הסווימינג-פול מקום פרוץ לרבים ר"ל
אז הי' מקום לומר הרחק מן הכיעור כמו שגזרו חז"ל
במס' ע"ז י"א בעיר שיש בה עכו"ם לילך לשם בזמן
שהדרך מיוחדת לאותו מקום וכו' וכמבואר בשו"ע יו"ד
ס' קמ"ט וכו' ואפילו הרמ"א שמחמיר מכה מדת
חסידות הוא רק אם יש לו דרך אחרת קצר כמוהו, אבל
בני"ד שיש דרך אחרת למקוה ואין צריכין לעבור דרך

הסווימינג'פול למה נעשה חומרא בעיר שאין בה עיר עתה שום מקוה המכשולות גדולים — ובפרט הסווימינג'פול הוא פרטי לבעה"ב הדר שם — ולפי דעתי יקבל כת"ה שליט"א כתב מהבעה"ב הרוצה לזכות במצוה, שלא יהי ח"ו פתח של מצוה הבאה בעבירה, שלא ירשה בשום אופן את הסווימינג'פול שלו לרחיצה לרבים וממילא אין כאן שום חשש של לעז — והרי אנו רואין בבי' ובדרכי משה בסי' ר"א שהתירו טבילת גהרות במקום שאין מקוה, ובמקום שיש מקוה לא התירו ולא חשו משום לא פלוג דכה"ג והוא עפ"י דברי הטו"ז או"ח סי' ער"ה סק"א שמאדם לאדם לא שייך לומר לא פלוג ולא גזרינן אדם זה בשביל אחר וכו' וא"כ ההו"ד אין מחזיקין ממקום למקום והוא חומרא דאתי לידי קולא ר"ל וכן מצינו גבי טבילה ביום הגשמים דאתקין רבא בנרש או במחינא שסוגרין שערי העיר ולא גזר בכה"ג משום לא פלוג והנה הפת"ש יור"ד סי' קצ"ז סק"א הביא בשם החמודי דניאל דלא מהני אונס אלא אם האונס לכל הנשים שבעיר וכו' ומשמע שס"ל דמגברא לגברא שייך לומר לא פלוג והנה בספר לחם ושמלה חולק עוד בזה וכנראה דס"ל כדברי הטו"ז דלעיל אבל עכ"פ ממקום למקום גם החמודי דניאל מודה וכתבתי זה רק לרווחא דמילתא דאם אפילו יש מקום שהיו חוששין ללעז בכה"ג מ"מ אין שייך זה במקום אחר, ובפרט שאין כאן חשש לעז כלל וכדכתיבנא.

נפש ירידישת"ה באהבה עזה

שמואל אברהם זעלטענרייך

תשובה ו

רפאל בלום

ראב"ד ור"מ דק"ק קאשוי יע"א
אווירוינגטאן, ניו יארק יע"א

ב"ה אור ליום ד' לס' במדבר מ"א למבי' תשל"ה לפ"ק בימי העומר, יאמר שומר, חלף ליל ואתא בוקר, ושלוי' וכט"ס לכבוד ירי"ג הרב הגאון צמ"ס המפורסם לשם ולתהלה, צדיק צדקות אהב, אין לגמור עליו ההלל כקש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבר"ק העלמען יע"א ולכאל"ש.

(א) אחדש"ה השגתי גיה"ט, והנני ע"ט ממחר להשיב בענין הפילטער, אם כי כבר כתבתי דעתי העני', אשר הוא גם דעת גדולי זמנינו הי"ו, כי ח"ו להכניסו לכלי תשמיש למקוה טהרה, מכח כמה חששות דאורייתא ודרבנן, ומי יודע עוד מה יולד יום חששות, כי משתנים המאשינע"ן מיום ליום כמ"ש מרן הגה"ק דשכבה"ג בשו"ת דברי חיים (ח"ב ס"א) וכ"ש בזה"ז שמחדשים בכל יום ע"י הטעכני"ק גדולות, פשיטא שחלילה להקל בזה.

(ב) והנה במה שעוררני כה"ג מאז בשם רב גדול

שליט"א שדיפרף במה שיש חשש זחילה בהפילטער, ורצה לדחות זה מכח ד' רבינו הרמ"א ז"ל (ר"א סעיף נ') דכשוזחלין מעט ושבים למקומן אין חשש זחילה, וכן בזה הולך ושב אחר עבודת הפילטער להמקוה, את"ד. ואמרת לכה"ג שזה ליתא כלל, ולא יעלה על הדעת שזה יהא דומה להא דרמ"א, דמקור מקומו טהור לר' הרמ"א בשו"ת הריב"ש (סי' רצ"ב) ושם מבואר שהמים בהכרח נתפחים מכח האדם הטובל, ומיד אחר כן בסור כח המכריח אז שבים למקומם הראשון בהמקוה, יעיי"ש היטב בדה"ק, אבל כה"ג שהולך להפילטער ואח"כ כשנגמר עבודת הפילטער או בכח המאשינ' ישובו להמקוה או כולם או מקצתם, כפי מה שרוצה הפועל העובד שם, וכי זה יש לדמותו לדברי הרמ"א, ראשית לא שבים מעצמם, ולא תיכף, ולא סמוכים להמקוה, ולא נשארים בחדר המקוה בסמוך, רק הולכים ויוצאים לגמרי ונבלעים בהפילטער, וכל מה שחשבנו כאן שצריך להיות כן, מבואר בל' הריב"ש שם, ובל' רבינו התשב"ץ (ח"ג סי' ל"ד). ולענ"ד יש לדמותו למי שיעשה נקב בצד המקוה שיזחלו למקום מיוחד ברחוק ושם ישאבו המים באיזה כלי או דלי וישפכו בחזרה באיזה שביל שילך בחזרה להמקוה, הכי יעלה על הדעת שזה יוכשר. (ג) והנה מש"כ הרמ"א ז"ל ל' "מעט" כוונתו ברורה דמבואר בל' הריב"ש דכשהכותלים של החדר סמוכים אז מתיר וכן מבואר בתשב"ץ, לא כן אם זחל להלאה ואין שם כותל ע"ש היטב, וזהו שכ' הרמ"א מעט דאם יזחיל למרחקים אזי יהי' שם כותל לא מהני וזהו ל' זחילה מעט שאין בכחן לזחול הלאה, כיון שיש מעכב ע"י הכתלים רק עכ"פ שבים למקומם, ומבואר היטב שד"ק מבוארים בהראשונים הנ"ל.

(ד) ונראה גם להסביר ד' הריב"ש (סי' רצ"ב) למה לא נקרא זחילה ביוצא ושב מעצמו ומתעכבים בכותל הסמוך, שכתבו שם רבותינו, דהוי כמקוה קטן בתוך הגדול, והסברא דאם נאמר דכה"ג מקרי זחילה הרי א"כ לא ימצא טבילה באשבורן, דבכל טבילה מכח האדם הטובל שבים והולכים המים מכאן לכאן, רצוא ושוב מכותל לכותל, ואם זה מקרי זחילה א"כ א"א לטבול בשום פעם באשבורן, אעכ"פ דזחל הוי רק כשלא מתעכבים ויוצאים הלאה, לא כן ביוצאים ושבים מיד ע"י העכוב בכתלים, עכ"פ בנ"ד לא דמי לשם כלל והוי כעובלא לדנא.

(ה) ובעיקר לחדש חדשות כאלו כה הראני בני הרב התו"ב מו"ה שמחה ישראל שליט"א בשו"ת חשב האפוד בזה"ל, אמנם כיון דהוא דבר חדש קצת (שם מיירי שרצו לעשות פעולות שהמקוה תשאר נקי' על ידי איזה פעולות) נתייעצתי עם הגאון שר התורה מוהר"ב וויידענפעלד (שליט"א) זצ"ל מטשעבין ואמר לי כי לפי דעתו אין לעשות במקוה שום דבר שלא נהגו בו הראשונים ואפילו אין עליו שום חשש, כי אי אפשר לדעת מראש מה שיוכל להוולד מאיזה התחדשות שהוא, ואף שבמושכל הראשון נראה כולו טוב, יתכן שבמשך הזמן יצא מזה קלקול שלא שערנוהו, את"ד ע"ש.

(ו) על כן אפריון נמטי' לכה"ג, אשר כצופה לבית ישראל בטהרת מקואות, שיעמוד על משמרתו, ואין להביא פילטער באיזה צורה שתהי' לתוך קהל ועדה, להשתמש בו למקואות, ובטוח אני שכל עדה קדושה תטה און קשבת, בענין חמור אשר קדושתינו תלוי' בזה שלא לפרוץ גדרי הטהרה, ולא יכניסו כלי הזה לגבולם, ובזכות זה נזכה בקרוב למים טהורים בשום ה' שבות עמו. הכו"ח בברכה ושל' והצלחה וכו"ס, ידנ"פ מוקירו כערכו דושת"ה

הק' רפאל בלום

תשובה ז

משה שמערן

אב"ד דעברעצין ונייהייזל יצ"ו, בעהמח"ס באר משה ברקלין יע"א

בעוהי"ת, בימי ספירה נזכה לאורה ויקרב הגאולה לעם נרדפה ובתוכם ה"ה ידיד ה' וידי"ג הרה"ג הצדיק החו"ב נפלא בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים כל דז לא אניס ליה חסידא ופרישא אין גומרין עליו ההלל בנש"ק כקש"ת מו"ה חנוני יו"ט ליפא דייטש שליט"א האב"ד העלמעץ וכעת אור תורתו זורת בעואב"י וויליאמסבורג יצ"ו.

אחרי תת שלו' בירידות ובאהבה, גבור חי"ל וגבור הרוח על שרי מלחמת הקמת מקואות כשרות אין דומה לו בדורינו. פניתי מכל טרדותי להשיב תשובה מאהבה מחמת חומר הענין ושח"ו לא יצא שום מכשול משתיקתינו בדבר העומד ברומנו של עולם טהרתן של בנות ישראל הכשרות.

השאלה העומדת על הפרק אם להכריז ולצעוק בצעקה גדולה ומרה על עושי מקוה עם "פילטער" או אנו נפרוש עצמינו ממקוה כזו ותהיה פסולה בעינינו אבל לצאת למלחמה אין אנו מחוייבים ואינהו יעשו בדירהו מה שרוצים וקולר תלוי בצוארם ואנחנו את נפשינו הצלנו.

אני אומר ומצטרף בצרופי דרבנן עם הני שפוסלים מקוה עם "פילטער" בהחלט ופוסלין אותה פסול גמור, ותמה אני שיש מי שיקבל על עצמו אפילו להרהר להקל ולהרים יד בקדושתן וטהרתן של בנות ישראל, ובפרט שפסולה מפורש בדברי הרמ"א שכל ישראל יוצאים לאורו. דזה לשון הרמ"א (סימן ד"א סעיף ג'), ואין יציאת המים קרוי זוחלין אלא בשאין חזרין למקוה, אבל כשיוצאין "מעט" וחזרין שם לא מיקרי זחילה עכ"ל. הרי שפתי רבינו הרמ"א דאך ירק כשיוצאין "מעט" וחזרין אז לא מקרי זחילה אבל בלא"ה קרוי זוחלין, וכאן בנידון דידן שהמים יוצאין מהמקוה לגמרי לבור אחר מכוסה ונעלם לה"פילטער" בודאי דין מים זוחלין עליהם, ואין להעלות

על הדעת ולומר שמה שכ' הרמ"א "מעט" לאו דוקא, ולכאורה היה מקום לומר כן דתיבת "מעט" שכ' הרמ"א לאו דוקא הוא, דהלא מקור דברי הרמ"א טובעים מתשו' ריב"ש סי' רצ"ב ושם לא נזכר תיבת "מעט" וגם רבינו הרמ"א בעצמו כשמעתיק דברי הריב"ש בדרכי משה (סי' הנ"ל אות כ"ו) לא העתיק תיבת "מעט" ש"מ לכאורה דמה שהוסיף בשו"ע "מעט" לאו דוקא הוא אבל באמת אי אפשר לומר כן והוא טעות מוחלט לחשוב כן דהיא הנותנת מאחר שבריב"ש ובדרכ"מ לא נזכר תיבת "מעט" והרמ"א בפסקו בשו"ע הוסיף מדעתא דנפשי' דדק כשיוצאין "מעט" וחזרין "לא מקרי זחילה" ש"מ בלא"ה קרוי זוחלין.

ואחר קצת עיון בעלמא מובן מאוד מאוד הדק היטב למה הוכרח הרמ"א להוסיף בשו"ע תיבת "מעט" ולא כן הריב"ש ובדרכי משה כשמעתיק הרמ"א דברי הריב"ש, דבתשו' הריב"ש (סי' רצ"ב) השאלה במקוה שמחזקת מ' סאה היינו שכותלי המקוה אינן מחזיקים יותר ממ' סאה וכשארם נכנס לתוכה לטבול ע"כ שיעור מים כנגד גופו יוצא והמקוה בעומק במקום נמוך וכשהמים יוצאין קצת למעלה ממילא חזרין ואי אפשר שיזחלו רק מעט ולא יותר, וכן בדרכי משה (אות כ"ו הנ"ל) מעתיק הרמ"א צורת המקוה ז"ל: ובתשובת ריב"ש (סימן רצ"ב) הא דפסול דוקא דלאחר שיצא המים מן המקוה אינם חזרין לשם אלא זוחלין, אבל אם המקוה "במקום נמוך" שהמים יוצאים לחוץ ושביין אח"כ למקוה, מקרי אשבורן ולא זחילה ומותר לטבול בה אפילו במה שיצא דהוי כעודה במקוה עכ"ל, הרי שעפ"י הציור של הריב"ש וכמו שהעתיק הציור הרמ"א בדרכ"מ מעצמו מובן שאין יוצאין רק "מעט" וחזרין, ע"כ לא הוכרחו לפרש דבריהם דמעצמו מובן שכן הוא, אבל רבינו הרמ"א (בסעיף ג') שאינו מעתיק ציור המקוה וגוף השאלה רק עיקר ההלכה, הוכרח להוסיף ולשכל ידו הגדולה בחכמת התורה ולהוסיף תיבת "מעט" לדעת שכן הוא האמת וכן היא ההלכה דדק כשיוצאין "מעט" לא מקרי זחילה הא בלא"ה זוחלין גמורין קרוין, וזה ברור כשמש ואין אדם יכול לחלוק ע"ז. ועוד מוסיף אני לברר וללבן את האמת שתיבת "מעט" שהוסיף הרמ"א הוא מוכרח להלכה ומוסכם אליבא דכו"ע והריב"ש והדרכ"מ לא הוכרחו להוסיף כי עפ"י ציור המקוה מעצמו מובן שכן הוא, דהלא הריב"ש מתיר לטבול במקוה זו שאין בה אלא מ' סאה והמים שיצאו ע"י ירידת האדם מצטרפים עם המים שבמקוה והטבילה עולה לו, וכי יעלה על הדעת שבמקוה עם פילטער נצטרף המים שבפילטער עם המים שבמקוה ונתיר לטבול במקוה גם אם אין מ' סאה במקוה רק בצירוף עם המים שב"פילטער", אלא ע"כ בדינו של הריב"ש ע"כ הפי' כמו שכ' רבינו הרמ"א כשיוצאין "מעט" וחזרין שם לא מקרי זחילה אבל בלא"ה זוחלין קרוין והטובל במקוה זו טבל בזוחלין ולא עלתה לו טבילה, וטמא כמו שהי' טמא מלפני טבילתו.

ועוד גם זאת משכ"ת הרב המתיר שהיות והמים

שנתקנו ע"י הפילטער עוברים דרך המשכה לבור הזריעה ומשם להמקוה שטובלין בה ולפיכך אין שום חשש וכו', ואני עומד ומשתומם על דעתו זו שהגרי אף אם הפילטער עומד ממלאכתו, גם אז המקוה פסול, כי על ידי כלי מתכות של הפילטער נסגרו פתחי יציאת המים וכל המים שבמקוה עומדים ע"י דבר המק"ט. ע"כ ברור כשמש שעפ"י הלכה מים היוצאים מבור מקוה לה"פילטער" הם מים זוחלין ופסוליין לגמרי בהחלט גמור בלא שום חולק והחולק ע"ז חולק על הרמ"א שאנו יוצאים לאורו.

ומחמת הטרדות א"א לי להאריך ובפרט שהדרש פשוט שחזן מכל הנ"ל יש עוד הרבה חששות שחלילה להסכים לשתוק בדבר כזה אלא הכל מחוייב לצעוק ולהכריז ולהודיע שמקוה עם פילטער היא פסולה. מוקירו ומכבדו ומאזה לו הצלחה שבכל אשר יפנה יצליח, ידי"ג עזר וע"ז בעה"ח עש"ק פ' במדבר תשל"ה לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו

משה שמעון

אב"ד דעברעצין יצ"ו

תשובה ח

בצלאל שמעון

מח"ס שו"ת בצל החכמה ב"ח

לפנים אבדק"ק הרמנשטרט, פאפא ועד"י, מעלבורן יצ"ו אבדק"ק, קהל יראים, ווין יצ"ו

בס"ד, שלו' ויש"ר ברכה והצלחה וכל טוב סלה למע"כ ידי"ג הרב הגאון המפורסם צדיק ונשגב שוקד על טהרת בית ישראל וכו' כש"ת הג"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א האדמו"ר ואבד"ק העלמען יצ"ו מחבר ספרי טהרת יו"ט.

אחדשה"ט ושת"ה, מכתב כהדר"ג שליט"א בשעתו לנכח הגיעני. שמחתי בהודעתו כי בעזרתו ית"ש הנו עומד כבר באמצע הדפסת ספרו ספיר ויהלום יקר הערך נקוב בשם טהרת יו"ט על מס' והלכות מקואות ח"ה, ייה"ר שיזכה לברך על הגמרו במהרה. כן אני תפלה וברכה ירפאהו ה' ויחלימהו ולאיתנו הראשון ישיבהו לעמוד על משמרתו משמרת הקודש לטהרה ולקדושה אכיה"ר.

ואשר בקשני להודיעו חו"ד העני' בדבר מסנת הנקרא פילטער שמשתמשין בה לניקוי מי בריכות שחי', אם מותר להשתמש בו גם לניקוי מי מקוה או שיש לפסולו משום שאובין וחשש זוחלין. לענ"ד פשוט בס"ד דתרווייהו פסולי איתניהו ב"י, ואם כי מבואר ברמ"א (סי' ר"א סעיף ג') שאם המים יוצאין מעט וחזורין למקוה לא מקרי זחילה ע"ש. פשוט דהיינו דוקא כשהמים היוצאין חזורין למקוה מאליהם מיד אחר שפסק כח

הדוחף שעל ידו יצאו לחוץ כמבואר בתשו' ריב"ש (סי' רצ"ב) שממנו מקור להלכה זו, לא כן בנדון הפילטער שלפנינו שהמים היוצאים מן המקוה אל הפילטער אינם חוזרים משם מעצמם רק אחר שינקו המים שם הם מוחזרים אל המקוה ע"י כח חשמלי דוחף, וכיון שכן אין החזרה זו מוציאתם מידי פסול זוחלין.

אדרבה עפ"י הדברים שכתבתי פשוט לענ"ד כי ע"י החזרת המים להמקוה נתוסף עוד חשש זוחלין גוסף על פסול זוחלין שבשעת יציאת המים, והוא עפ"י המבואר בס' דברי חיים (הל' מקואות סעיף ה) דגם בנזחל לתוך הבור או המערה ואינו יוצא לחוץ מהמערה והבור נקרא זחל בשעת זחילתו לתוכן ע"כ ע"ש. ועי' לחם ושמלה (לחם סקט"ו) בשם ס' מי השילוח שדעתו להתיר זחילה לתוך המקוה, ומ"מ סיים שם בסוגריים, כי נראה דהרא"ש הקאן לא ס"ל הכי ע"ש. ועי' דרכי תשובה (סי' ר"א סקי"ג), ועי' שו"ת חזון נחום (סי' ס"ט) שמאריך בבירור דעת רבינו הד"ח ולבסוף (שם אות י') מקיים ומחזק דברי מרן הד"ח זצ"ל. גמצא כשהמים יוצאים מן המקוה אל הפילטער הרי הם נחשבים זוחלין לכו"ע, וכאשר הם מוחזרים מן הפילטער אלי' שייך בהם פסול זוחלין לדעת מרן הדברי חיים והמחזיקים בשיטתו שבדאי יש לחוש לדבריהם.

מרוב טרדותי אי אפשר לי להאריך כעת יותר וה' שגותיו יאריך בטוב ובנעימים בריות גופא ונהורא מעליא כברכת ידידו דושת"ה תוך צפני לרחמי ה' כי לא כלו. וינא יצ"ה, ב' לסי' נשא את ראש ה'תשל"ה

בצלאל שמעון

תשובה ט

הרב אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

ב"ה, או"ח של שבועות תשל"ה לפ"ק.

ביום א"ח של שבועות, יתברך ממעונות, בשפע ברכות, ושובע שמחות, העוסק בטהרות, ה"ה ידידי ויד"ע הרב הגאון הצדיק המפורסם, לוחם מלחמת ה"צ וכו' כקש"ת מוה"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, הגאבד"ק העלמען, מחבר ספריו היקרים והמפורסמים בכל תפוזי "טהרת יו"ט", ה' עמך גבור החי"ל.

אחדשה"ט ושתוה"ר כיאות לגברא דבה כוותי', הנני בזה ע"ד עשיית מקוה עם "פילטער" [כלי מסנת] אשר ענותנותו תרבינו לפנות אלי בענין גדול ונשגב כזה, שהנהיגו איזה קלי הדעת במדינתנו, הנה כבר מלתי אמורה במכתבי הקודם, להצטרף בצירופא דרבנן, עם גדולי הרבנים שליט"א לאסור באיסור חמור קלקלה זו, שיצאה במדינה זו המשובש בגסות, לפגוע בטהרתן של ישראל ח"ו, וכמו שהאריכו בזה בספרו היקר "טהרת יו"ט" עמ"ס מקואות ח"ג מכמה חששות, הא'

מטעם שאובין מחשש שכלי ה"פילטער" מקבל טומאה, דיש להשתמש בכלי זה גם בלי חיבור לקרקע, וא"כ לא נעשה לשמש עם הקרקע, וממילא לא מהני מה שחברו אח"כ דחקו ואח"כ קבעו אין חיבורו מבטלו מתורת כלי, והמים שעוברין בתוכו נעשו שאובין, ויש חשש דג"ס וג"ס, וכן מטעם זוחלין ג"כ.

ונחזי אנן בחשש א', שה"פילטער" י"ל דין כלי ועושה המים שבתוכו שאובין, הנה מאז שכתבתי מכתבי הקדום בענין זה חקרתי ודרשתי היטב אצל בעלי אומן מהותו של כלי זה, ונאמר לי שמייצרים כלי זה במדות שונות, גדולות וקטנות, כפי מדת קבוצת המים שצריך לנקותם, ובריכה גדולה צריכה "פילטער" גדול במרוצת כח הגדול, והבריכות הקטנות [שנעשין כעת מקנבס ושאר חומרים קלים, כדי שיכלו לטלטלם בנקל] א"צ רק "פילטער" קטן בכח מניע קל, ויש לטלטלו ממקום למקום יחד עם הבריכה, באופן שלא נעשה כלל לשמש עם הקרקע, והוי ככלי לחוד שנעשה לצורך ניקוי המים, ויש לדמותו למ"ש מרן הגה"ק הר"ח זצ"ל ח"א קי"ד סי' מ"ה לענין פקק של מתכות, שהאומנים עושין אותו הן למרחצאות הקבועות בקרקע והן לאמבטאות שהם כלים ממש, ולא נעשים כלל לשמש עם הקרקע ומקבלים טומאה עיי"ש, וכמש"כ הפוסקים ז"ל לענין סילנות המקבלים טומאה אף אם חברן לקרקע דהוי כחקקו ואח"כ חברו, נמצא שהמים העוברים בתוכו נעשו שאובין ממש.

וע"ד חששא דזוחלין, בודאי דיש לחוש לזה, כיון שהמים נכנסין ויוצאין תמיד בלי הרף מהמקוה לתוך כלי זה ברצוא ושוב, וכבר העלה מרן הר"ח זצ"ל בסעיף ג' דכמעט כל הפוסקים ס"ל דפסולין דאורייתא, ומרן הגאון בעל הת"ס זצ"ל חיו"ד סי' ר"א דחשש זחילה היא חששא דאורייתא, ובפרט שזחילה זו היא זחילה תמידית ולא מקרית שבאה במקרה לעיתים רחוקות, בודאי שצריך להחמיר בה יותר כמ"ש התוס' בב"מ, עיין מס' כתובות דף כ"ח ע"ב ד"ה בית הפרס וכו' לענין ספק טומאה ברה"ר דטהור, היינו רק כשהספק נולד באקראי אבל היכא שהשדה היא בספק לעולם לא רצו לטהר, אף דמדאורייתא טהור עיי"ש, וע"ע בתשו' אמרי יושר ח"א סי' קט"ו דגם עיי"ה היתר ס"ס אין ראוי להקל בדבר תמידי עיי"ש, וא"כ אף אם נדחוק עצמינו לומר דל"ה רק חשש רחוק של זחילה, מ"מ בענין תמידי יש להחמיר.

ולבד מן כל דין, עלולה המצאה זו להרוס את כל בנינה של הטהרה במדינה זו שנוטה תמיד להמצאות ושיכלולים חדשים, והיום יעשו "פילטער" ולמתר ישתמשו בהמצאה אחרת חמורה מזו, בבחי' היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד וכו' רחמנא לשיזבן, והמיקל בזה הלכה למעשה, יהיה מה שיהיה, יחוש לנפשו לבל יכשיל בזה את הרבים באיסור כרת ר"ל, וה' יגדור פרצותינו ויזרוק עלינו מים טהורים לטהרינו עד אשר נוכח במהרה לבימ"צ בב"א. ואל תהא ברכת הדייט קלה בעיניו, שיגבר חיליו

לאורייתא ולזכות את הרבים, זיתרומם קרנו למעלה למעלה כאות נפשו הטהורה, וכעתירת ידידו הרוש"ת מלונ"ח והחותם בכל חותמי ברכות.
הרב אברהם מאיר איזראעל
אב"ד קוניא

תשובה י

נתן געשמעמנר

אב"ד קרית אגודת ישראל, בני ברק

בס"ד, קרית אגו"י בני ברק, ח"י לירחא תליתאי תשל"ה לפ"ק

ה' עמו גבור החי"ל, הי ניהו איש חי רב פעלים לשקוד על טהרתן של ישראל, הרב הגאון הצדיק הנודע בשערים המצויינים בהלכה צנמ"ס חו"פ כקש"ת מוה"ר חנניא יו"ט ליפא דייטש שליט"א אדמו"ר מהעלמען, על ישראל הדרתו בעוב"י ברוקלין יצ"ו.

גלילי ידיו הטהורים הגיעני, אגרת קמא ותנינא, אולם לרגל היותי מוקף חבילי טרדין לא הגיע זמני לומר שורה בתשובה מאהבה, כאשר איותה נפשי לעשות רצון צדיק כמותו ירבו בישראל, ואחר עד עתה, ואתו רב הסליחה, ואף כעת אנקוט נפשי כפום מסת הפנאי קמא קמא דמטי לידי, וה' שנותיו יאריך.

ע"ד מקוה שרצו להתקין בתוכו פילטער, אשר תכליתו לסנן ולנקות את המים המשומשים, ע"י הוצאת המים מהמקוה והעברתם דרך מסנן, ואחר כך הם חוזרים להמקוה כבראשונה — והרבנים הגאונים הצדיקים שליט"א בתשובותיהם כבר כתבו בזה לדרךם בקודש, ואנו אין לנו שיור רק התורה הזאת שירי טהרה פרט ועוללות.

(א) הנה בשעה שהמים יוצאים מהמקוה ע"י פעולת הפילטער, פשוט שהמקוה פסול מטעם זוחלין שהוא פסול דאורייתא, וכמבואר ברמ"א (סי' ר"א ס"ב). האמנם בשו"ת זקני החתם סופר זצ"ל (חיו"ד סי' ר"ב) כתב להוכיח בדעת הרשב"א דס"ל דזוחלין אינו פסול אלא מדרבנן, והוא ממה שכתב הרשב"א בחידושו לשבת (ס"ה :) להקשות, דברבו הנוטפין על הזוחלין נימא קמא קמא בטיל, ותירץ שם ר"ת ז"ל דלא אמרו קמא קמא בטיל אלא במערה מעט מעט בהפסקות, אבל בנוטפין שיורדין בלא הפסק הרי אנו רואין כאלו בא הכל ביחד ואינו בטיל, וכתב ע"ז הרשב"א, "אלא שקשה לתירוצו הא במס' מקואות (פ"ז מ"ש) ומייתי לה ביבמות (פ"ב :) מקוה שיש בו ארבעים סאה נטל סאה ונתן סאה כשר עד רובו, וברובו מיהא פסול ולא אמרינן קמא קמא בטיל ואע"ג דקא יהיב בסירוגין, וי"ל דהתם הוא מיירי במי פירות וכו' ואפשר דבמי פירות החמירו". וביארו החת"ס ז"ל דמי פירות פסולו מן התורה, ומשמע דזוחלין

דרבנן הוא עכ"ד אולם כעת נדפס ספר שער המים להרשב"א ז"ל בסו"ס תורת הבית — ירושלים תשכ"ג — ושם (שער י"א) מבואר בהדיא דס"ל דזוחלין פסול דאורייתא, דאחרי שהביא פלוגתת ר"ת ז"ל ושאר ראשונים אם מותר לטבול בנהרות, מסיים „ומדבריהם למדנו שאין טובלין בנהרות אלא עושין גומא סביב הנהר, ומושכין שם מי הנהר כאבוב דשמואל שהיה עושה מקואות סמוך לפרת לבנותיה, ולהם שומעין שאמרו להחמיר בשל תודה כאבוב דשמואל". הרי דפסול זוחלין הוא של תורה, דהא פסולם של הנהרות משום זוחלין הוא, ומה שכתב הרשב"א בשבת (ס"ה:) „הנ"ל דבמי פירות החמירו, נראה כוונתו עפ"י מש"כ הרשב"א ביבמות (פ"ב:) אהא דאמרו שם בנתן סאה ונטל סאה במי פירות עד רובו כשר, דבאמת כל שלא שינו את מדאיו מן הדין אפילו נתן ונטל כל היום כשר, ומדרבנן הוא דהחמירו עד רובו עיי"ש, הרי שאם שינו את מראיו פוסלין המי פירות מעיקר הדין, וממילא מובן מה שהחמירו במי פירות שלא לומר קמא קמא בטל, שהרי אם ירבו עליו מי פירות עד ששינו את מראיו, לא יועיל הביטול כלל, ולכן גזרו חכמים שלא להכשירו אלא עד רובו, משא"כ בפסול זוחלין אילו היה מעדה בהפסקות היה הביטול מועיל אף אם מערה כל היום, ולא פסלו בנוטפין שדבו הזוחלין אלא משום שיודדין בלא הפסק, ועיין תויו"ט מקואות (פ"ז מ"ב) בשם הרא"ש.

(ב) והגה יסוד הוכחת החתם סופר ז"ל בתשובה ס"י ר"ב) דזוחלין דרבנן, הוא עפ"י מה שהקשה אהא דאמרו בשבת (ס"ה:) דאבוב דשמואל דעביד מקואות לבנתיה ביומא דניסן משום שמא ירבו נוטפין על הזוחלין פליג על שמואל דס"ל דנהרא מכיפיה מתברך, וכן מה שאמרו דשמואל פליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד, ולכאורה למאי דס"ל לשמואל בפסחים (כ"ט:) דמין במינו לא בטל, א"כ נהי דאמת הוא דנהרא מכיפי מתברך, מ"מ הא חזינן שנפלו לתוכו מי גשמים, ולכן אף אם לא רבו נוטפין על חזוהלין אסור לטבול בו משום דהמים הנוטפין לא נתבטלו, דמין במינו לא בטל, וכן הקשה החת"ס בחידושי לנדרים (מ), ומזה הוכיח דזוחלין לא הוי אלא פסול דרבנן, ובדרבנן גם מין במינו בטל עיי"ש באריכות, ולע"ד נראה ליישב קושיית החת"ס ז"ל, עפ"י מש"כ בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ק"מ) וז"ל „לא שייך רובו ככולו אלא מתוך כולו, דמסנהדין ילפינן דבעינן רוב מתוך כל, אבל אם לא נתוועדו רק רוב מסנהדין אינו כלום, וה"ג לעולם שדינן המיעוט בתר הרוב, אבל כולו לפנינו, כגון יו"ד הוה עדה לדבר שבקדושה, ואם ז' מהם לא שמעו קדיש וברכו, נמשך המיעוט אחר הרוב, אבל אם נתוועדו ז' לא אמדינן דבר שבקדושה, וכן הצבור רוב שחטאו מביא המיעוט עמהם פר בהוראה, וכן לענין טומאה וטהרה בעשיית פסח, וכן חיות שמיעוט סימנים נגררים בתר רוב דנפק חיותא, וכן בכל דוכתא, אבל לאכול פחות מכשיעור או לטבול בפחות מכשיעור ולימא רובו ככולו, לא שמענו,

אה"נ אי איתא כאן מ' סאה ודובו כשר ומיעוטו שאובים נמשך אחד הרוב, אבל חסד קורטוב אינו טובל" עכ"ל. הרי מבואר דמקוה שיש בו מ' סאה ורובן מים כשרים ומיעוטן פסולים, שפיר טובלין בו מטעם רובו ככולו, ואין זה מטעם ביטול, דהא ביטול אינו שייך בדבר הניכר וכמבואר בטו"ז או"ח (סי' תרל"ב סק"ג) ומג"א (סי' תרכ"ו סק"ג) וברמ"א יו"ד (סי' צ"ח ס"ד) וביאור הגר"א שם, ומ"מ אמדינן דובו ככולו אף כשהמיעוט ניכר, וכגון בשבעה שלא שמעו קדיש וברכו ושלושה ששמעו, דהשלשה ניכרין ומ"מ מצטרפין להרוב, אלא דגזירת הכתוב הוא דכל היכי דאיכא כולו, ודובו כשר ומיעוטו פסול, אמרינן רובו ככולו ומועיל כאילו היה דובו כשר, ואף שהמיעוט הוא בעין ולא נתבטל בהרוב, ומעתה נתישבה שפיר קושיית החת"ס דלשמואל דס"ל מין במינו לא בטל נימא דאף בלא דבו נוטפין על הזוחלין ליפסל משום שהנוטפין אינן בטילין, ברם להנ"ל אתי שפיר, דנהי דאין המיעוט נוטפין בטילין משום דמין במינו לא בטל, מ"מ שפיר טובלין במקוה זה מטעם רובו ככולו, כיון דרובן זוחלין הוא ודו"ק.

(ג) ודע כי יסוד דברי החת"ס ז"ל דלא אמרינן רובו ככולו אלא ברובו מתוך כולו, מבואר בדברי אביר הקדמונים ז"ל ה"ה בשו"ת מהר"ט (ח"א סי' ח"ן) וז"ל „וכבר אמרו בהוריות (ג:) ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא, ה"ק אי איכא כולם (סנהדרין של ע"א) הויא הוראה, ואי לאו לא הויא הוראה, נמצא שכשאמר הכתוב ואם כל עדת ישראל ישגו, אע"פ שגם כן הוא הדין אם לא שגו אלא רובן, מ"מ צריך שתהא השגיאה מ כל ל כולם, ועל זה קראה תודה כל עדת וכו'. שכן הדין נותן שבכל הדברים ילכו אחר הרוב, שהרי אמדה תורה אחרי רבים להטות, אבל כשלא נמצאו כולם שם אין הסכמת הרוב מועיל, ובסנהדרין עצמן נוהג הדין הזה, שהרי דיני נפשות שהן בכ"ג דבעינן עדה שופטת ועדה מצלת, אטו אם יהיו י"ב דיינים בלבד וכולן מחייבים יאה גידון על פיהם לפי מה שהם רובם שלסנהדרי קטנה מחייבין, אין הדבר כן, שאין דיני נפשות אלא בכ"ג ואחר כך יהא גזון על פי הרוב שהם י"ב וכו', אך זה דבר ברור ומוסכם שאין הולכין אחר הרוב אלא כשיהיו כולם שם" עכ"ל. והן הן דברי החת"ס ז"ל. ועיין בזה בס' נחל אשכול על ספר האשכול (ח"ב הלכות תפילין עמוד צ"ג). וראיתי בס' לקוטי העדות על תשו' חת"ס (או"ח סי' ק"מ אות י"ד) שהביא משו"ת שם אריה (חיו"ד סי' י"ג) שתמה על החת"ס הנ"ל שראה מדבריו דדין דרובו ככולו ילפינן מסנהדין, והלא דין זה נלמד ממס' גזיר (מ"ב), מדגלי רחמנא בתגלחת גזיר דבעינן כולו הא בעלמא רובו ככולו, ועפ"ז האריך להשיג על דברי החת"ס, וכן האריך לתמוה בזה בשו"ת בית שערים (או"ח סימן קס"ד קס"ה) עיי"ש. ברם המדייק בלשון החת"ס ז"ל יראה שמעולם לא עלתה על הדעת ללמוד דין דרובו ככולו מסנהדין דבודאי דמנוזר ילפינן, ולא כתב אלא „דמסנהדין ילפינן בעינן רוב מתוך כל", והיינו לא אמרינן רובו ככולו אלא

זעקה גדולה ומרה על חילול ה' כזה, ועוד דהלא טענתם שע"י הפילטער יתרבו הבאות לטבול, מעיקרא ליתא, וכי יעלה על הדעת שאשה ואיש החוששים על כרת דאורייתא יתלו טבילתן בנקיות קצת, חס מלהזכיר.

הלא בודאי בלא שום ספק בעידם יצ"ו יש מקוה טהרה נקי לגמרי, שבודאי כל אשה היותר מאדערנית יכולה לילך לטבול אם רק יש לה רצון של שוה פרוטה, ואם איננה הולכת היא ראייה ברורה שעל צערינו ודאבונינו אינם חושבים על חומר האיסור והעונש, ה' ירחם, וא"כ מה לנו אפי' להעלות על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן טענות של הבל כזה. ע"כ התחזקו והתאמצו בקדושתן וטהרתן של בנות ישראל הכשרות אל תזונו ח"ו אף כחוט השערה מהא והמקוה תבנו בלא פילטער בודאי ובבירור כי רצון ה' אלקינו נותן התורה כן.

וע"ז בעה"ח ה' לסי' עקב תשל"ה לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו

משה שמעון

בעהמח"ס שו"ת באר משה ד' חלקים
אב"ד דעברעצין יצ"ו

תשובה יג

אברהם אנגלרד

רב ור"מ בקרית באבוב בת"ים, ארץ ישראל

י"א מנ"א תשל"ה

החיים והשלו' ורב ברכות מאלקי המערכות אכ"ק הה"ג הצדיק המפורסם אשר לוחם מלחמת ה' בטהרת ישראל וזכה ומזכה הרבים בענין המקואות וחובר חברים מזוהם כקש"ת מו"ה ח"ל דייטש שליט"א.

אחדשת"ה מכתבו קבלתי ואינני יודע מה פנה אלי אם כל צדיקי וגאוני ישראל עומדים בימינו בכל החדשות לבקרים באו לחדש דברים אשר לא שערום אבותינו ורוצים לסכך ע"י תיקונים את דת תוה"ק וכל חדש ידוע מדברי מרן הח"ס אסור מה"ת ומה לי להוסיף עוד בענינים הללו ובכל זאת לא אשיב פניו להיות נמנה בין עושי מצוה לגעור במחדשים בענין החמור של טהרת ישראל.

(א) והנה בדברי מקוה ע"ג מקוה כבר האריכו למעניתן ורוב האחרונים הלומדים האמיתיים החזיקו בעוז דברי כ"ק אדמוח"ו הגה"ק מצאנו י"ל בתשו' בסי' מ"ו ופ"ח שדעתו ברורי שמקוה ע"ג מקוה יש בו משום קטפרס שאינו חיבור בענין מקוואות כמבואר פ"ח דטהרות ולפי דבריו יש בזה משום לתא דאורייתא בחשש זוחלין וגם בכולה שאוב יעיי"ש והסכימו ע"י העמק שאלה בח' יו"ד סי' נ"ט ובס' פרי השדה והגאון ר' חיים ראלער ז"ל בס' באר חיים מרדכי האריך והרחיב לבאר ש' רבינו הד"ח ז"ל יעיין בספרו סי' ט"ז ועוד כמה אחרונים אשר אין לי ענין להוסיף על דבריהם

ואף שיש כמה גאונים מקילים יעויין בתשו' אבני נזר בסוף חאו"ח כשהעריך את מאור עינינו רשכבה"ג הד"ח ז"ל נגד החולקים בענין אחר שאכ"מ איך גער בהם ובפרט כי כל המתעמק בדבר זה רואה צדקת דבריו וכיון שמשמע שרוב גדולי הפוסקים והר"ת והר"ש ור"י ועוד כמה פוסקים ס"ל דמקוה ע"ג מקוה פסול גמור ואפי' נדחוק לפרש דבריהם כמ"ש בס' נפש חיה ובשו"מ אולם מידי ספק לא יצאנו והרי בתשו' תשב"ץ סי' י"ז וכן בתשו' ח"ס בסי' ר"י ובכמה תשו' בד"ח שלענין איסור כרת וחזקת איסור אנו צריכים לכתחלה לצאת ידי כל השיטות והרי קיי"ל כר"י בפ"ב דמקואות דבכמה ס"ס ואפי' בס' ג' לוגין שאובין שאינו אלא מדרבנן לכו"ע מחמירין בליטהר דאוקמי אחזקת טומאה ועיין בש"ך יו"ד סי' ק"י ס"ק י"ט ובמלמ"ל פ"י דמקואות ואפי' בספיקי טובא כמבואר במס' עירובין ל"ו ובכמה פוסקים ראשונים ואחרונים ולכן בודאי להוציא אשה מחזקת טומאה ע"י טהרה במקוה צריך למיחש לכל ספק של דעות ובפרט כי לכמה פוסקים יש בזה חשש איסור דאורייתא אין שום ספק בעולם שצריך להחמיר לכתחלה ולא לעשות מקוה ע"ג מקוה בכל צורה שתהי' וגם מה שהביא בשם גאוני דורנו וצדיקיו שאפי' לעשות עוד בור מן הצד יש בזה כמה מכשולות כמבואר בדברי התשובות שהעריך כ"ת ועל דבר כזה נא' כל המוסיף גורע והטיבו אשר דברו להביא ממקור טהור בשבת י"ד לענין שאובין שלא יאמרו לא אלו מטהרין רק אלו מטהרין ואין בזה כל ספק כי סוף סוף באם אפשר לעשות בור השקה מן הצד למה להם זה אלא שרצונם לעשות סמך כשיהיו רחוקים בבור מן הצד ואם כבר יסמכו על זה בודאי יתבטל זה הבור העיקרי מן הצד שהוא בלי פקפוק וד"ל.

(ב) בענין המכונה שנקרא פילטער שאינני בקי בטיבו כי ב"ה בכאן בארצנו לא ראיתי עוד כזה בודאי ג"כ צודקים דברי הגאונים שיצאו חצץ לאסור את זה מפני כמה חששות ובפרט בעו"ה בדרך כזה אשר הפרוץ מרובה על העומד בודאי צריכין יותר לסייגים וגדרים בפני פורצי כרם ה' צביאות תורתו הק' וכאשר יבואר והנה כ"ת העתיק מכתב מרב אחד אשר מקלו יגיד לו ורוצה לסכך עולם אשר אולי באם יקילו עליהם כל הריעותות התרתי היינו מקוה ע"ג מקוה וגם שיהי' פילטער אולי יתוספו נשים שירצו לקיים טהרת המשפחה והנה הרב הזה לא חש לקמחי' כי אדרבה חז"ל בעת פירצה החמירו יותר והרי בעת חזרבו האומה שעם ישראל נפוצו בגלות נתקבצו בעליית חנניא בן גרון ושמונה עשר דבר גזרו בו ביום פתן משום שמנן ושמן משום ייגון וכו' עיין סוגיא ד"ח דבר בשבת י"ד—י"ז והלא בעת כזאת אשר נפלה תפארת ישראל וחרב המקדש ועם ה' נפלו בחרב והתחיל הגלות האיומה ה' להם לעשות קילות לפי דברי הרבנים כאלו כדי שיחזיקו מעמד הרוצים להיות שומרי הדת ואנו רואים בזה אדרבה איזהו חומרות וגזירות גזרו על הצבור כי בעת פריצת הכרם צדיקים יותר גדרים להחזיק ומי שידעה להיות

תצ"ו, כאו"א לפי שבחו ומהללו, יראו במהרה בנחמת ציון וירושלים.

אחדשה"ט כיאות, הנה ושמעתי ותרגו בטני, ותסמרה שערות ראשי, על הפירצה הנוראה, לאלה מקרוב באו לחדש חדשות, ולפרוץ פרצות, בגדרן של טהרת בנות ישראל, לבנות מקוה אשר לא שערוה אבותינו, עם פילטער שנאסר מגדולי התורה שליט"א, מטעם כמה חששות גדולות, מהן פסולי דאורייתא, ומענה בפיהם, כי ע"י הנקיות ע"י פילטער זה, תרבנה נשים עדינות להטהר בה, חס מלהזכיר, אין זו רק מעצת היצר להרבות פסולים בישראל, והנה אני הקטן והצעיר באלפי ישראל כבר חויתי את דעתי העני' בענין חמור זה בכמה מקומות, ולא באתי במכתבי זה רק להתנפל ולהתחנן לפניהם, לזעוק ולהתריע, ועל דבר זה מתריעין אפי' בשבת, שח"ו לא יעשה כזאת בישראל, לבנות וכ"ש להשתמש במקוה כזו שנפסלה ע"י גדולי דורנו שליט"א, וכלשונו הזהב של מרן הגאון החת"ס זצ"ל (חיו"ד סי' ר"י) לענין פסולי מקוה לכמה פוסקים, וולה"ק, הלילה לעשות מעשה להקל לסמוך על המקילים, ולגבב קולות, כי מאן ספין וחשוב להגיס לבו בהוראה, ע"כ. וכ"כ מרן הגאון בעל הד"ח זב"ל (ח"ב סי' פ"ו) בנדון רב אחד שרצה לסמוך בענין מקוה על דעת יחיד (א' מגדולי הפוסקים אשר כל בית ישראל נשען עליו עיי"ש) במקום שרוב הראשונים והאחרונים חולקים עליו, ומכש"כ באיסור גדה החמור, ע"כ. ומובטחני שכל מי אשר יראת ה' נוגע בלבבו לא ישמע ולא יאסה לעשות כדבר הרע הזה, ושארית ישראל לא יעשו עולה לפגום את זרעיהם וזרע זרעיהם עד עולם במקוואות פסולות כאלו, כי בלי ספק שבנינה של מקוה זו בעירכם עלולה להמשיך אחריה גם ערים אחרות שיקילו ראש בהמצאה זו, וכפי ששמעתי שכבר נכשלו בזה בכמה קהלות סביבותיכם, רחמנא לשיזבן מהמכשול הנורא העלול לצאת מזה, כי הבערה ללה"ב תצא בכל ערי המדינה הגדולה הנו המשובשת בגסו"ת, להרבות פסולי גדה בישראל, ולענין אותן הנשים שכבר נכשלו בעוה"ר לטבול במקוה כזה, כבר כתב ק"ו בעל מראה יחזקאל זצ"ל (סוף סימן קמ"ח) שצריכות טבילה שנית במקוה ששרה כהלכה אליבא דכל הדיעות, וצריכות לקבל תשובה על שגגתם באיסור כרת החמור ר"ל, ולהשימזע יונעם ותבא עליו ברכת טוב, ותכסות הטהרה נזכה במהרה לנחמת ציון וירושלים על ידי ביאת משיח צדקנו בב"א.

כעתירת העלוב, והרצון, הצעיר באלפי ישראל
הרב אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד

השמטה מה שנשמט ממכתבי הקודם

והנה כמה שכתב הרב המקיל, שה"פילטער" ההוא ל"ה כלי, שיעשה את המים העזוברים בה שאובים, כי המסנת היא מלאה נקבים, שאחר שניקה את המים

יהודי יזר בכל אלה כדי שלא לפגוע ח"ו בעיקרי התורה, וכמו שמצנו ג"כ לחז"ל עיין חו"מ סי' ב' ב"ד מכן ועונשין שלא מן הדין כדי להעמיד הדת על תלה עיי"ש והנה התוס' בשבת ד' על הא דאמרינן שם וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך הקשו מהא דא"י בעירובין ל"ב נחא ל"י לחבר למיעבד איסור קל ולא ליעבד ע"ה איסור חמור איסורא רבא כתבו התוס' היינו דוקא כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו וכו' אבל היכא שלא בא איסור ע"י אין אומדים לאדם חטא אפי' איסורא קלילא שלא יבא חבירו לידי איסור חמור וכו' וכן אפילו לתי' בתרא שם בתוס' דמחלקים באופן אחר היינו היכא דלא פשע ויש להצילו מאיסור חמור אומרים חטא עיי"ש היינו בענין אונס ואנו מצווין בדרך ערבות להציל חבירו מאיסור חמור עיי"ש וא"כ לא מצינו כזה שאנו נקל בשביל אנשים שומרי תורה ומצוות להקל באיסור קל אפי' כדי לאפשר לקלי הדעת שאין להם שום אונס בדבר לקיים את המצוות כתקונן רק שאין רוצים ובהפיקרא נחא ל"י וגם כי כל הטענות האלו שיוסדם ממס"קני הדת ר"ל מהם ומדעתם ידענו התוצאות שאף אחד מהם לא נעשה שומר עיקרי התורה ע"י המקילים להם ויש לי הרבה להאריך בדבר רק שאין בי אפשרות שאני חולה כעת בעו"ה והעיקר ישתקע הדבר ולא יאמרו אנו מצווין לעשות ובפרט בענין ציבורא שצריך לעשות כל החומרות שבעולם כדי שישאר הדין על תלו וכידוע ובפרט ב"ה כעת שיש אפשרות לתקן שני בודות מן הצד אחד ע"י השקה כדינו ואחד ע"י זריעה עם המשכה בקרקע ג' אמות וכן נוהגין בארצנו וכעת שיש בכל המקומות אפשרות למלא המקוואות כל יום ושעה עם מים שאובין חדשים ונקיים ולעשות חיבור של השקה וגם ע"י זריעה אין שום סיבה להקל בפני נשים איסטניסים ומפונקות ורק שירצו לשמור על התורה וטהרת המשפחה שזה יסוד קיומנו ולכ"ת אני אומר תחזקנה ידיכם תושי' ותזכו עוד רבות בשנים להרבות טהרה בישראל כי אין לך מצוה גדולה מזו ובזכות זה נזכה בקרוב לישועה ולגאולה אמיתית בקרוב.

דברי המכבדו ומוקירו דוש"ת באה"ר

אברהם אנגלרד

תשובה יד

הרב אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד, בדוקלין ג' י.

ב"ה. ג' לס' למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה הישר והטוב בעיני ה"א תשל"ה לפ"ק בדוקלין תצ"ו.

שלמא נפישא מא' קדישא, לכבוד ידידינו הנאמנים, כולם אהובים כולם ברורים, יראים ושלמים, לדבר ה' חרדים, ראשים וטובים, מנהלי קהלה קדישא בעיר וכו'.

שם דהיכא דפשע קי"ל דא"א לו לאדם חטא וכו', והני נשי דלא מעלי דמונעות עצמן מלהטהר מטימאתן מתוך אמתלא שהמקוה אינה נקי ומקלת ראש באיסור גדה החמור, אין אנו ערבין עלי' להצילה ע"י התרת מקוה שפסלוה גדולי הרבנים, לרבים, דבפשעה א"א לו לאדם אפילו ליחיד חטא וכו', ומכש"כ לרבים, ובפרט שיעשו חטא חמור כזה כדי לזכות, חס מלהזכיר, ובפרט לפימש"כ באבני מילואים תשו' סי' י"ח דלא אמרו מוטב לעבור על איסור קל וכו' אלא באיסור דרבנן כדי שלא יעבור חברו איסור דאורייתא, אבל באיסורי דאורייתא עצמן, אין אומרים לו לאדם חטא באיסור דאורייתא הקל בשביל שינצל חברך מאיסור תורה חמור, כיון דשניהם דאורייתא עיי"ש, ואם כן ב"פיגטער" זה שיש בו כמה חששות דאורייתא (וכמו שהארכתי בזה בס"ד במכתביי הקודמים) איך נאמר שאומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, וכ"מ גמי בס' ברבי יוסף חו"מ סי' ט' העלה שאין להתיר לראובן ליתן שוחד לדין לזכות את הזכאי, כדי להציל בזה את שמעון מגזל ע"י שיתן שוחד להדין לזכות את החייב, ואת הדין מלהטות משפט, וא"כ אין שום מקום פטור לראובן, ובמה"ג אמרינן אין אומרים וכו' עיי"ש, ובפרט לשיטת הש"ך יו"ד סי' קנ"א דבמור ליש ערבות, בודאי שאין אנו ערבין לנשים עדינות אלו, שאיסור כרת קל בעיניהם, להתיר מקואות פסולות כאלה לרבים, כדי להצילם מאיסור זה, ואיזה חכם הרואה את הנולה, שהכשרות שחשו לנפשותיהן להזהר בטרתן כדינה של תורה יכשלו ח"ו במקואות פסולות אלו, והני נשי שאיסור כרת היה קל בעיניהן, יוסיפו חטא על פשע, וימנעו עצמן מלהטהר אף במקואות מתוקנות עם "פילטער", כאלו, וה' הטוב יזרוק עלינו מים טהורים לטהרינו מכל מכשול ופגע, בב"א.

הרב אברהם מאיר איראעל

אבד"ק הוניאד

תשובה טו

משה ניישלאם

אב"ד דק"ק שיכון סקווירא יע"א

בס"ד

שלוכט"ס לכבוד אהובי ידי"ע וידינ"פ הגה"צ חו"פ יחיד בדורנו בבנין מקואות לטהרת ישראל כקש"ת מו"ה ח"י"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעץ בעהמ"ח ספרי טהרת יום טוב.

אחזשת"ה מכ"ק קבלתי והדברים מובנים וברורים כ"כ אסרתי בקהלה הסמוכה (לעשות פילטער במקוה) אפילו למקוה שבנו רק לטבילת אנשים, לוטה מעות קדימה על ספרים שהולך ומדפיס.

בברכת גמח"ט שנה טובה ומתוקה ושמחת יו"ט ידידו מוקירו

משה ניישלאם

יוצאים דרך הנקבים ואינו פוסל, לא כן כתב הש"ך בס' ד"א סעיף ח', אמ"ש בשו"ע שם מעיין שמקלח לתוך הכלי פסול לטבול בו בין במים שבתוך הכלי בין אחר שיצא מהכלי, וכתב הש"ך ע"ז בס"ק כ"ו בשם הב"ח דאף אם הכלי נקוב בצדו שממנו מקלחים לתוך מ"מ נעשו שאובים כיון דלא נתבטל שם כלי עיי"ש, ואף אם נאמר כשיטת הר"ש והרא"ש ושאר ראשונים שכתבו דכל הפסול מהשוקת ליה אלא גזירה דרבנן מגזירה שמא יטבול בתוך כלי שאינו מחובר למעיין וע"כ פסלו גם המים שכבר יצאו מן השוקת, מ"מ גזירה דרבנן עכ"פ איכא גם בזה, ובפרט בה"פילטערס" הגדולות שעושים להמקואות הגדולות בודאי דאיכא חשש שיבא לטבול בתוכו וגזרו עלי' אף אחר שיצאו המים ממנו, ובפרט לפימש"כ בתוס' במס' פסחים דף י"ז ע"ב ד"ה אלא לשיטת הד"י דכולו שאוב אינו פסול אלא מדרבנן, והקשו א"כ אמאי גזרו רבנן בשאיבה כלל, ותי' דגזרו בשאיבה דילמא יבא לטבול בתוך הכלי, והא ודאי אסור מדאורייתא, וכ"כ הרא"ש סוף מס' גדה, והשתא אם גזרו על מים שאובים מהך חששא שמא יבא לטבול בתוך הכלי, א"כ ק"ו ב"ב של ק"ו שיש לגזור מכלי "פילטער" זה על כלי אחר שלא יהיה בו נקבים, וכולה חדא גזירה היא, ועוד, לשיטת הר"ש והרא"ש הג"ל דמעין שהעבירו על גבי השוקת לא פסלו רק משום גזירה כנ"ל, הרי לא איירי שם רק אם יש נקב כשפופרת הגז, דאמר רבא בפרק חומר בקודש דטובלין בתוכו, וע"כ כ' דבשוקת ל"ה רק משום גזירה, משמע היכא דלית ב"י נקב כשפופרת הגז ס"ל דהוי פסול גמור, והכי קי"ל בשו"ע סי' ר"א סעיף ט', ועיי' בס' הר המור (להגאון מהר"ם באנעט זצ"ל) סי' כ"ב שדחה הא דכתב בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' ק"ה דהא שפסלו המים שיוצאין מן השוקת לחוץ, דוקא דרך זחילתן משא"כ באשבורן כשרין, והעלה בדבריו דאין לחלק בזה, וכן כתב הגאון בעל זכרון יוסף ז"ל בתשו' סי' ל"ד עיי"ש, ובפרט בנ"ד שאין בנקב כשפופה"ג גם הפנים מאירות מודה דפסולין אף באשבורן ודו"ק.

(ב) וכן במה שכתב להכשיר ה"פילטער" מחמת שכלי זה נעשה לחברו בקרקע, ואינו פוסל, תמה תמה אקרא, דבכלי אפילו חקקו ע"מ לקבעו לא מהני וכמ"ש הגאון נוב"י תנינא סי' ק"ט (ד"ה ומה וכו') על דברי השואל שם בזה"ל, אני תמה מה ענין שאיבה שתלוי רק בשם כלי ואף שאינו מק"ט ובוה ל"מ אפילו אם חקקו ע"מ לקבעו שאף שאין מק"ט מ"מ שם כלי עליי בתלוש עיי"ש, וכ"כ הגאון מהר"ם באנעט בתשו' פרשת מרדכי סי' י"ז ושאר אחרונים, וא"כ אף אם נעשה כלי זה לחברו בקרקע שם כלי עליי ומק"ט ופוסל את המים שעוברים דרך תוכה וכנ"ל.

(ג) והנה ראיתי בדברי ידידי הגבד"ק טשאקאווא שליט"א שכתב דל"ד להא דמס' שבת דף ד' ע"א לענין חטא בשביל שיזכה חברך להתיר לו רדיית הפת כדי שלא יעבור חברו מאיסור מלאכה וכו', וכשאני לעצמי איני צריך לכל זה, חדא דלפימש"כ התוס'

תשובה מז

מאיר זאב גאלדבערגער

אב"ד פעלעדיהאן, בעמ"ס אמרי המו"ג על המשניות
בס"ד יום צו"ג תשל"ו ברוקלין יצ"ו

תשובה יז

משה שמערן

אב"ד דעברעצין וניהייל יצ"ו
בעהמ"ח שו"ת באר משה בית
ברוקלין יע"א

בעזה"י

אל ארוז בלבנון לפני שמש שמו ינון ה"ה כבוד
ידיד"ג הרב הגאון הצדיק תמים המפורסם לשם ולתהלה
בכל קצוי ארץ וים רחוקים חוב"ט בש"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים אין גומרין עליו ההלל כש"ת מו"ה
חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אב"ד העלמען
בעל ספרי טהרת יו"ט הענקים.

אחרי תת שלו' באהבה.

הרוצה לשקר ירחק עדותו אחז"ל, והמוציא שם
בשמי שחזרתי מהוראתי לפסול מקוה עם: פילטער
פסול גמור ובהחלט, לא שמר כללא דא, ופלא גדול
בעיני ולא ידענא מי הוא זה שמצץ מאצבעותיו שקר
שאיין לו רגלים ותקומה כזה. ואני חוזר ושונה מה
שכתבתי מכבר שאיסור גמור וחמור הוא לעשות
מקוה עם פילטער ולא יעשה כן בישראל וכל העושה
מקוה עם פילטער עתיד ליתן את הדין כי מכשיל
את הרבים בעבירה שדורות קשורין בה, ותמה אני
על מי שמקבל עליו אחריות גדול כזה ולא יהא חלקי עמו.
וע"ז בעה"ח שלישי לעשרת ימי התשובה תשל"ו
לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

בברכת גמח"ט ושיו"ט בידידות

משה שמערן

אב"ד דעברעצין יצ"ו

תשובה יח

רפאל בלום

ראב"ד ור"מ דק"ק קאשוי יע"א
אורזווינגטאן, ניו יארק יע"א

ב"ה. אור ליום ה' האזינו בין כסה לעשור תשל"ו לפ"ק.

גמח"ט ושלו' וברכה לכבוד יד"ג הרב הגאון
המפורסם צדיק תמים מרבה טהרה וקדושה בקרב עם
סגולה נודע לשם במעשיו הכבירים כש"ת מו"ה
חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבדק"ק העלמען
יע"א ולכאל"ש.

אחדש"ה גשתוממתי על מה שדרש כה"ג, בענין
הפילטער למקוה, לידע מה דעתי העני' נוטה, הגם
שכבר נדפס בטהרת יו"ט על משניות (ח"ג) תשובתי
הדלה לאסור מכח ששה טעמים, מ"מ יש מי שהוציא
קול כי שוויתי נפשאי הרגא, לא ידעתי באמת מבטן
מי יצאו דברים אלו, אשר מופרכים מעצמם ואין
כדאי לטפל בהם, ופשיטא שהאיסור במקומו עומד כמו
שחוו דעתם גם גדולי ישראל הי"ו, וח"ו לבנות
נהרסות, אשר עלולים לקעקע בירת קדושת ישראל

גמח"ט ושמחת יו"ט להאי גברא רבא קדישא
ויקירא, עוסק בטהרת ישראל תדירא, ה"ג מחו' ש"ב
הרב הגאון הצדיק המפורסם בעולם לתפארת ולשבח
ולתהלה, בחיבוריו הקדושים "טהרת יו"ט" שנתקבלו
באהבה בתוך עם סגולה, חוטר מגוע קדושי עליונים
פאה"ד חו"פ כקש"ת מוה"ר חי"ל דייטש אבד"ק
העלמען הנקרא בפי כל בשם טוב דער העלמעצער רבי
שליט"א.

אחד"ש הדג"ק מחו' שליט"א באתי בתשובה והנה
כבר כתבתי שלא אוכל לחוות דעת עצמי בענין הפילטער
כי לא ראיתיו ואינני בקי במעשי פעולותיו, אבל תמכתי
יתדותי לאסרו עפ"י שו"ת ד"ח ח"א סי' כ"ג וכ"ד
שכתב שם בנידון המאשין מצות שלא ראה בעיניו את
גוף המאשין ואין דנין רק בראות עין ועכ"ז החליט
לאסור את המאשין מצות עפ"י העדות של הגאונים שראו
בעיניהם את המאשין ואמרו שהוא חמץ גמור עיי"ש,
וה"ג די לי ג"כ לאסור את הפילטער במה שרוב גאוני
זמנינו היראים שליט"א אוסרים אותו.

ומה שחידש איזה רב להתיר את הפילטער מפני
הנשים שאינן רוצות לילך לטבילה אלא במקוה שיש
שם פילטער, דברים של הכל הם, דהרי לא מצינו רק
דניהא לי לחבר דליעבד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד
ע"ה איסורא רבה (עירובין ל"ב ע"ב ועיי"ש היטב בתוס'
ד"ה ולא) ולרבו שמעון בן גמליאל שם גיחא לחבר
דליעבד ע"ה איסורא רבה ואיהו אפי' איסורא קלילא
לא ליעבד, אבל זאת שיעברו כל הנשים הכשרות שבעיר
הזאת על איסור שיש בהפילטער עפ"י כמה דעות של
גאוני זמנינו שליט"א (שהוא באמת ג"כ איסורא רבה)
מפני אלו הנשים שאפשר שאם יהי' פילטער יעזבו את
דרכם הרעה מה שעד הנה לא חששו כלל על טבילת גדה,
זאת עדיין לא שמענו, ומחמת חולשתי אשר ממש אין בי
כח לעמוד וליקח ספר מארגז הספרים לעיין בו, לא אוכל
לכתוב יותר ולברר הדבר בביאור יותר רחב, והעיקר
כמו שכתבתי.

ואגב לא אמנע מלהציע לפני הדג"ק מחו' שליט"א
מה שקשה לי זה כמה בדברי הר"ב חולין פ"א מ"ב
שכתב שם בד"ה ופוסל את המקוה, דג' לוגין מים שאובין
פוסלים את המקוה אם נפל לתוכו קודם "המשכת מ"ס",
דלשון זה אינו מוכן לכאורה, דוכי ההמשכה למלאות
המ"ס מכשיר המקוה, הלא אם נתמלאה המקוה למ"ס
במי גשמים בלא המשכה פשוט יותר דשוב אין ג' לוגין
פוסלין אותה כיו"ד ר"א סמ"ד וא"כ יותר הל"ל אם
נפל לתוכו קודם שהי' בו מ"ס, וצ"ע.

והנני בזה ידידו ש"ב הדו"ש תורתו וטובתו כל
הימים בלוג"ה

מאיר זאב בן אפתר פעריל

ח"ו, ולהרוס יסודות חוקי טהרה ח"ו, על כן אשנה ואשלוש פה, כי אין להעמיד פילטער ח"ו, וחוקה על חברים, שומרי משמרת הקודש בכל מקום שהם, שלא יוציאו דבר שהוא אינו מתוקן, ולא יניחו לבא לגבול ישראל פילטער הלזה, ועליהם ועלינו תבא ברכת טוב וגמח"ט ושנת גאולה וישועה בתוכ"י בע"ה אכ"ר.

הכו"ח בברכה ודושת"ה
הק' רפאל בלום

תשובה יט

שלו' משה הלוי אונגאר

ראש ישיבת נייטרא, מאונט קיסקא ג. י.

ב"ה, ד' לס' לך תשל"ו לפ"ק

החיים והשלו' אל כ"ק הרב הגאון הצדיק המפורסם מרביץ תורה וטהרה בישראל אשרי שלו ככה כקש"ת מוה"ר ח"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעטץ יצ"ו.

ימחול נא לי כ"ק הדר"ג שליט"א על שלא השבתי על מכתבו שקבלתי בחוה"מ העל"ט אבל הימים האלו המה ימי טרדות לנו טרדות הישיבה וגם עתה אני מוקף בטרדות רבות ולא באתי רק מפני הכבוד של כהדרג"ק שליט"א, ובגוף הענין של עשיית פילטער למקוה טהרה הלא כבר כתבתי מכבר לכ' ידידי הגאון הצדיק מהר"י איזיקזאהן שליט"א בלאס אנגעלעס כי הוא בכלל חדש אסור מן התורה ובפרט כי כבר כתבו דעתם בזה גאוני וצדיקי ארץ ומה מיני יהלוך ואין דרכי לעמוד במקום גדולים ואעפ"כ כיון שכ' הדרג"ק שליט"א ביקש אותי לחוות גם את דעתי בענין זה, הנני לצרף עצמו לדעת הגוה"צ הנ"ל שאסרו את הפילטער מפני טעמם האמור בתשובותיהם.

והנני בזה ידידו דוש"ת מוקירו ומכברו כערכו הרב והנשא מצפה לישועת ה' במהרה

הק' שלו' משה אונגאר

עוד תשובות רבותינו הגה"ק שליט"א לחוק האיפור להתקין את המקוה על ידי מסננת (פילטער)

(ולדחות דברי המתיר שנרפס לקמן עמוד שפ"ט) (כפי הסדר שהגיעו לידי)

תשובה כ

יצחק יעקב ווייס

ראב"ד לכל מקהלות האשכנזים עיה"ק ירושלם תוכב"א מח"ס שו"ת מנחת יצחק ה"ח

בס"ד יום ב' ראה תשל"ה לפ"ק, קאלוידעי ענגלאנד יצ"ו

שוכט"ס אל כ"ק ידי"ו הגה"צ המפורסם בגדולת וקדושת מעשיו לטו"ק ישראל וכו' כקש"ת מוה"ר ח"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעץ, ברוקלין יצ"ו.

אחדשת"ה כמשפט לאוהבי שמו, את גי"ה ע"י ירדנו הרה"ג החסיד מוהרש"מ מרגלית נ"י ושלח לכאן שבאתי להנפש מעט מעבודתי בקודש בירושלים עה"ק ת"ו, ואני בכאן כאומן בלי כלים ומ"מ לעצור במילין אי אפשר לאפרושי מאיסודא. על כי דאיתי שמצטער הוא מאד על מה שרוצים לעשות מקוה עם פילטער, ותולין עצמן בר"ג אחד שכתב להם שאין בזה שום בית מיחוש כיון שהפילטער מנקה דק המים שבמקוה שטובלי' בה ולא בור הודיעה ובור ההשקה, וכשהמים הנקיים נופלים חזרה להמקוה עוברים דרך בור הזריעה וכו' ואדרבה ע"י הפילטער סובבים המים לא בכ"א באופן שתמיד יש שם מ' סאה עכ"ל. לא ידעתי איך לא הרגיש שבשעה שסובבים המים המה זוחלין, ולכ"פ זוחלין אינם מטהרים שאובין, ועוד יותר סיים שם בעצמו בזה"ל, רק צריכין זהירות יתירה להשגיח שלא יטבלו הנשים בעת שהפילטער עובד עבודתו מפני שאו יש חשש זוחלין כמובן אבל ע"ז יש כמה עצות שלא יבוא לידי כך עכ"ל, והרי דבר זה מבהיל את הרעיון לעשות מקוה שצריך זהירות יתירה אשר בודאי יבוא לידי מכשולות לטבול במקוה פסולה מה"ת, והחת"ס חשש אף בהשקה לבד משום המציאות רחוקה שבא מכשול מזה וכמבואר בדבריו והובא בספרי והאיך יעלה על הדעת להכשיר מקוה במציאות קרובה לבוא לידי מכשול בלתי זהירות יתירה אף לפי דבריו וכנ"ל, ועוד אף שאיננו בקי בעשיית מעשה הפילטער, אבל קרוב לודאי שבהוסר מתוך דפנות המקוה הסילונות וכל המסתעף לעבודת הפילטער היו זוחלין המים, ואם כן הוי מעמיד בדבר המקבל טומאה, וכי האי גוונא כתב הרב הגאון מוה"ר שמואל אברהם זעלטענרייך שליט"א אבד"ק שטשאקאווא, ברוקלין יצ"ו, ועוד כמה חששות שכתבו בזה הרבנים הגדולים שליט"א, על כן ח"ו לעשות כזה בישראל וחפץ ה' בידו יצליח לעמוד הדת על תלה ולהרבות קדושה וטהרה בישראל והנני בזה ידידו דושתה"ר כה"י וחותם בכל חותמי ברכות ובברכת כוח"ט ונוכה לגאולה וישועה קרובה לבוא בביאת גוא"צ בכ"א

יצחק יעקב ווייס
ראב"ד ירושלים עהקת"ו

תשובה כא

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

אבד"ק פילאדעלפיא רבתי

בס"ד ב' ראה, כ' מנ"א תשל"ה פה אטלס

שלמא רבא מן שמיא יסגי להאי גברא רבא ויקירא, ש"ב וידי"ג, הרב הגאון המפורסם בצדקתו ובהרבת טהרה בישראל, כקש"ת ח"ל בן רחל מלכה שליט"א, הגאבד"ק העלמעץ יצ"ו.

מכתבו הגיעני באיחור זמן, והנני לתשובתו ע"ד עשיית מקוה כשרה עם מכונת הפילטער כבר השבתי פעמים שיש בה חשש הנוגע לאיסור דאורייתא, וכל

ההיתר של המקילים הוא שיסגר כפתור האלעקטרי בשעת הטבילה, וכבר הזכרתי עובדא במקוה שהיתה סמוכה למחנתי ששכחו לסגור הכפתור (משמיא נעשה, שאין המקוה קיימת עוד).
עכשיו בקראי תשו' א' מגדולי הוראה דארעא קדישא ת"ו הגאון רצ"פ פרנק זצ"ל, שנדפס בספרו

(* וז"ל שם: נשאלתי ע"ד מקוה טהרה בבריכת שחיה, שהמים באים לתוכה דרך צנור בהכשר באופן שאין בהם חשש של פסול שאיבה, והשאלה היא שכדי שהמים יעמדו תמיד בצלילותן, העמידו בתוך הבריכה מכונה חשמלית השואבת המים ומוציאם דרך צינור לפילטער, שהוא בור, העומד מעבר השני סמוך לכותל בריכת השחיה, והבור ממולא באבנים, חצין, סיד וחול, והמים נכנסים לתוכו ומסתננים מזהמתם, ואחרי שנעשו צלולים חוזרים חלילה ברצוא ושוב מבריכת השחיה לתוך בור הפילטער וחוזרים אח"כ למקום שבאו ממנו. ומסתפק השואל אם יש כאן חשש פסול וחילה.

וצדדי הספק הנוטים להיתר הם: חדא, מפני שאין כאן זחילה ניכרת ולמראה עין רואה שאין שינוי בקצב המים לא מעלין ולא מורידן ממתכונתם. ועוד בר מן דין, הרי שני בורות המים, הבריכה ובור הסינון, המים שבתוכם מהוברים זה אל זה ע"י המים שבתוך הצינור העובר מזה אל זה, ומים בשיעור של כשפופרת הנאד מערבן ונעשים כמקוה אחת שאין דין זחילה אם המים מתנענעים בתוך מקוה אחת מצד אל צד.

אבל כד נעיין אין מקום לדון על חיבור של עירוב מקואות, דו"ל הריב"ש (סימן רצ"ב): "וידוע שאין המקוה מטהרת בוחזלין אלא באשבורן, גם שעירוב מקואות צריך שהמים המערבין שני מקואות הם מערבין בשקט עומדים במקומם הטבעי וזהו אשבורן לא בהיותם זוחלין שזה נקרא קטפרס, וזהו מש"כ הרמב"ם הלכות מקואות (פ"ח ה"ח) שאין המים הנזחלין מערבין עירוב מקואות וכל חד לחודיה קאי", ומכיון דעירוב מקואות אין כאן, שוב מתעוררת השאלה על בריכת השחיה שיש כאן זחילה גמורה שפסולה מן התורה.

ומה שצדדו לומר דהוי זחילה שאינה ניכרת, זהו טעות מעיקרה, דנחזי אנן בטעמא דהא מילתא דזחילה שאינה ניכרת אינה פוסלת, הדבר פשוט דזהו מכלל שיעורין בדיני זחילה דזחילת משהו לא פסלה תורה, משום דכמעט בכל מקוה א"א שלא נתחסר ממנה משהו, ולא נתנה תורה למלה"ש, דכן נראה מלשון הרשב"א שאומר: "דבאין זחילה ניכרת כשר משום דאל"כ אין לך מקוה כשרה דכל קרקע מחלחלת ובוועת מעט מעט", ע"כ. ולכן יש שיעור זחילה דדוקא ניכרת פוסלת אבל בדלא ניכרת אין זו זחילה שפסלה תורה. משא"כ בנידון דידן, המציאות ידועה שהמים מוחלפים בכל רגע בשטף ע"י החשמל, והא דלא ניכרת הזחילה הוא מטעם אחר, משום דהמים חוזרים ונכנסים מצינור השני והם ממלאים בכל רגע מה שמתחסר מהיוצאים. והגע בעצמך, מקוה שהיא זוחלת בשטף גמור, והוא פתח ברו מלמעלה,

הר צבי חי"ד סי' קע"ז * שעמד בזה ופסק דגם כשיסגרו את כפתור העלעקטרי בשעת הטבילה יש לאסור משום שכה אש העלעקטרי שנפתח ע"י אדם, ואשו משום חציו, לא נפסק כ"ז קילוח המים לפילטער ומשם חזרה להמקוה וא"כ נפסלו המים מטעם תפיסת ידי אדם דהיא פסול דאורייתא, דילפינן מאך מעיין ובור עיי"ש.

שממנו יכנסו מיד הרבה מים לתוך המקוה וישלימו את חסרון המים היוצאים, באופן שלא יהא ניכר כלל שום חסרון המים מצד הזחילה דלמטה, וכי יעלה על הדעת לומר דזהו בכלל זחילה שאינה ניכרת, וכן בנידון דידן, מה שייך לדון אם זה זחילה שאינה ניכרת, בשעה שאנו יודעים בבירור שהמים יוצאים בשפע, וקצת סמך לזה מדברי הרשב"א (ביצה דף ל"א ע"א) שהקשה שם לענין מעמיד דלא בטיל, דמאי פריך שם דליבטיל מים לגבי ע"ס והא מים מעמידים את העיסה וכל שמעמיד רואין אותו כאילו הוא בעינו ואינו בטל, ומסיק דדוקא בגבינה של עכו"ם שכל הרואה אותה יודע ומכיר שבאיסור העמידה ע"כ, ומשמעות דברי הרשב"א נוטים, דמה שידוע חשוב כאילו נראה בעין, וכאן בנ"ד הרי ידוע ברור שהמים יוצאים ומתחלפים מרגע לרגע, ומה שלא ניכר, ידיעה כזאת לא תהא גרועה ממראית העין, ובכן נראה שהמקוה הזאת פסולה מן התורה מטעם זחילה, וטומאה כתיב בה.

ואפילו אם בשעת הטבילה יסגרו את החשמל, וישוכו המים והטבילה תהא באשבורן ממש, דלכאורה הדבר פשוט שהמקוה חזרה להכשרה, עדיין לבי מהסס אם כשרה היא לטבילת טהרה, דהנה נחזי אנן, דהרי הוצאת המים מהבריכה והחזרתם לתוך הבריכה געשות בכח החשמל, כח זה הוא המוציא והמביא מי בריכה וכח זה הוא כח האדם שהדליק את החשמל, ולחד תירוצא בתוס' (סנהדרין דף ע"ז ע"א) הא דקיי"ל אשו משום חציו דינו ככח אדם עצמו לכל דבר, הוא לאו דוקא לענין נזקין לחוד אלא לגבי שאר עניני תורה, כל היכי דבעינן כח גברא אם נעשה בדין אשו משום חציו, חשוב כאילו האדם עשה זה בידיה, ומה"ט אמרו בתוס' אם הניח סכין ונפל מעצמו ברוח מצויה ושחט הוי שחיטתו כשרה משום דחשיב כאילו שחט בידיה, והנה כבר מבואר בראשונים ובעיקר בדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש דלפסול שאובין לאו דוקא בכלי דדבר זה נלמד מהיקשא דקרא, אך מעין ובור מקוה מים טהור, מה מעין בידי שמים אף בור מקוה מים בידי שמים, ואם המקוה נעשית בידי אדם אפילו בלא כלי, פסולה. ומים הללו שנכנסים לבריכה בכח החשמל שהודלק בידי אדם דינם כשאובים ופסולים לטבילה, ואף שבתחילתן נכנסו לבריכה בכשרות אבל מיד כשיצאו מהבריכה הרי נסתלק מהם מעשה ראשון, ואנן בתר השתא אזלינן דהוחזרו בכח אדם ונמצא דביאה שניה של המים לבריכה בכח אדם באו ונפסלו.

אלא שיש מקום לבע"ד לומר דהא משנה ערוכה לפנינו, מקוה שיש בה ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה

עפ"י יש במקוה עם פילטער שני פסולי דאורייתא, זחילה ותפיסת ידי אדם, ואפילו כשסוגרים הכפתור נשאר הפסול השני ואין לו תקנה רק ע"י השקה מעליא בבור האוצר, וכיון שמסתמא כבר נעשה ההשקה זמן מה קודם הטבילה ואם יטבלו איזה נשים באותה מקוה ובינתיים, בין טבילה לטבילה, יפתחו כפתור הפילטער א"כ יצטרכו לעשות השקה מעליא בבור האוצר בין כל סגירה וסגירה, קרוב הדבר שיתעצלו ויגרמו לבוא איסור כרת, לכן כל שומר נפשו ירחק מזה ותבוא עליו ברכת טוב.

כת"ר כנחו אז כנחו עתה לעמוד בפרץ להרביץ טהרה וקדושה בישראל

אפרים אליעזר הכהן יאלעם
באמ"ו גאון ההוראה מדין שלו זצ"ל
אבד"ק פילאדעלפיא והגליל

תשובה כב

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" פאפא

על דבר אשר נשאלתי אודות אשר בעיר א' רוצין לבנות מקוה לטבילת נשים ובתוכו מכונה שקורין

כשרה, אך ביבמות (דף פ"ב) אר"י עד רובו אבל בדלא נשאר רובן פסולה, ורש"י ותוס' ס"ל דאיירי במי פירות, אבל נתן שאובין לעולם כשר, אמנם הרמב"ם (פ"ד ה"ג) כתב, דבשאובין אינה כשרה אלא עד רובו, ובב"י בשם התשב"ץ דגם הראב"ד ס"ל כן, וכתב שם עוד, דאעפ"י שהאחרונים הסכימו להכשיל אין ראוי להכניס הראש בין המחלוקות, ויש להוסיף עוד דאפילו להמתירין גם בשאובין ביותר מרובו, יתכן דשא"ה דכל סאה שאובין שהוא גותן פקע ממנו דין שאובין והיא עצמה ג"כ הוכשרה ע"י זריעה ונמצא דאין כאן שאובין כלל, משא"כ בנ"ד שמים הפסולים נכנסו בשעה שמים הכשרים היו זוחלין ורבו הפוסקים דזוחלין אינם מטהרים את השאובין וכל סאה וסאה הנכנס בפסול לבריכה לא פקע מהם דין פסול שאובין, ויתכן שבשעת סגירת החשמל בשעת הטבילה כבר נתקבצו רוב מים פסולים ולא יועיל כלל סגירת החשמל להפקיע הפסול מהמים אחרי שרובם פסולים, ויעזין בספר ישועות מלכו להגאון מקוטנא, שנשאל באוצר של מים כשרים ובפתיחת הברזא מתמלאת המקוה, אמאי מכשירין המקוה, הא באו מכח אדם בפתיחת הברזא ומים הבאים מכח אדם פסולים לטהרה, ושם עשו עצה שמים הראשונים מהברזא לא יכנסו להמקוה ומים הבאים בכח שני לאו כח אדם הוא דכמאן דבאו מאליו דמי, וזה ניחא התם, אבל כאן שהמים באים מכח אש ולא נפסק כח האדם כל זמן קילוח המים ע"י האש, יש לפוסלם מטעם תפיסת ידי אדם, ויש להאריך בזה, אבל עכ"פ גם כשיסגרו החשמל יש בזה חשש גדול, ושומר נפשו ירחק ממכשול איסור כרת שיש בזה, עכ"ל הר צבי ז"ל.

"פילטער" העשוי לנקות המים, וטוענין אשר על ידי זה גם הנשים המפונקות בענין נקיות המונעות מלטבול מחמת איסטנוסן ילכו לטבול, והכשר מי המקוה יהא ע"י שהמקוה שטובלין בה תהא עשויה מקוה על גבי מקוה דהתחתונה הוא בור של גשמים, הנה כבר כמה רבנים מגרולי דורינו גילו דעתם (וגם אני בצטרפתי לדבריהם) לאסור להכניס פילטער במקוה דקרוב הדבר שיגרום מכשול דאורייתא דבשעת שהפילטער עושה מלאכתו המקוה פסול משום זחלין (שהוא פסול דאורייתא לכמה פוסקים) ויהא צריך לסמוך על האשה העומדת שם שתסגור הפילטער בכל פעם בשעת טבילה, ומאחר שהיא טרודה במלאכות אחרות יש חשש גדול שיארע לפעמים שתשכח מלסגרו ובחשש פסול דאורייתא אין לסמוך על נשים כמו שהנהיג הח"ס בתשו' חיו"ד סי' רי"ז מה"ט שלא לעשות מקוה של מים שאובים ולהשיקה לבור של גשמים בשעת טבילה כי כבר אירע מכשול שהאשה שכחה מלהסיר המגופה שבין המקוה להבור של גשמים ע"כ מהאי טעמא הנהיג הח"ס שהמים שאובים יהיו נטהרין בדרך זריעה, קודם כניסתן למקוה שטובלין בו, כדי להציל ממכשול, ותו דכשעושיין פילטער הרי המים נעשו בפילטער שאובים דהפילטער הוא כלי ונעשה כולו שאוב דפסול מדאורייתא ועל כיוצא ב' לי הגאון בעל לבושי מרדכי ז"ל דמקוה כזה צריך שהרב אב"ד המתא הוא בעצמו יהא הבלן בעל המקוה כיון שבקל יוכל לפסול, ואם טומכין על מה שהמקוה הוא על גבי מקוה ומושק למקוה התחתונה הרי לדעת הדברי חיים חיבור כזה הוא בכלל קטפרס ואינו מועיל לכוון שאוב, דהוא פסול דאורייתא, ומה שרוצין לתקן שהמים ילכו מהפילטער בחזרה להמקוה דרך זריעה בבור של גשמים הנה גם זה תלי' בפלוגתת הפוסקים אם הבור בשעת זחילה יכול לטהר שאובין, והח"ס ביו"ד סי' ר"ט נראה דס"ל כהסוברים דמקוה של זחלין לא מטהר שאובים, וכן לדעת כמה פוסקים אחרונים לא מהני השקה בשעת זחילה, ע"כ שומר נפשו ירחק ממקוה שיש בתוכה פילטער, ובשביל הגשים שמזולזלין באיסור כרת מחמת טענת נקיון אין כדאי להכניס עצמינו בחששות הנ"ל, ואין אנו אחראים להן, ורחוק הדבר דע"י מקוה של פילטער ישונו בתשובה מאחר שאין מתפחדין מעונש כרת רח"ל, והשי"ת יטהר לבות בניי, ובעה"ח ד' אלול תשל"ה לפ"ק.

הק' יוסף גרינוואלד

תשובה כג

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ

זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום כ' אלול תשל"ה לפ"ק

כבוד ידידי הדגול הרב הגאון הצדיק בנש"ק עוסק לזכות את ישראל בטהרתן כש"ת ר' חיי"ל דייטש שליט"א

שתהדר ע"ז המקוה, אתמהה! ואין דומה זה כלל למה שמוכח בדברי התוס' שבת דף ד' לענין חטא בשביל שיזכה חבירך להתיר לו רדיית הפת כדי שלא יעשה חבירו האיסור מלאכה וכדומה, אבל לא אמרו להתיר סתם רדיות דעלמא לכל כדי שיהי' פעם היתר הרדי' עבור האופה.

ועיין בבאה"ט או"ח סי' תנ"ה במי שיש לו אתרוג מיוחד ובעיר אחרת אין להם כלל מוטב שישלחנו לשם והוא יברך על הקהל וכו' וכתב ע"ז בספר ביכורי יעקב סקכ"ג דאם אותו של הקהל כשר מדינא אבל לא לכל הפוסקים ואותו שלו כשר לכל השיטות, אינו מחוייב לשלוח שלו לאחרים ולברך על של הקהל דדומה קצת למה דאמרינן אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה וכו'. וא"כ ק"ו לנ"ד בשביל אשה שמקילה באיסור גדות נאמר לאחרים שילכו במקוה שאינה כשרה לרוב השיטות כדי לזכות מספק לאשה הקלה בדעתה, ולא לאשה אחרת רק שכל הנשים של העיר יקילו בטרתן בשביל זה, הוא דבר תמוה.

וידועין דברי הרמ"א והטו"ז ביר"ד סי' של"ד והנהק"כ שמה אם הב"ד ינדו באם חוששין שע"ז ילך לתרבות רעה מכח שהב"ד יגרמו תרבות רעה, או ע"י שלא יתירו מינקת להנשא או תצא לת"ר לכן צריכין שלא להתמיר על האיש הזה או על האשה, אבל בכאן הב"ד עושין מקוה טהרה לכל הדיעות ועומדת פתוחה לכל הנשים הרוצות לטבול, דק האשה שעד היום לא חששה לאיסור גדה רוצית שיעשו מקוה כרצונה, ובאם לא, היא מעכבת טבילתה, וא"כ אין הב"ד מחוייבין כלל בזה רק דבר טוב יעשו מתקני הרבים להציל אשה מאיסור כרת, אבל לא ע"ז להקל במקוה טהרה לכל הנשים, ואם כי מצינו בתשובות שהקילו בטבילת גהרות בגלילות שדרים פרוצות ויש לחוש שלא יטבלו כלל, היינו לדידהו מוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות, אבל לא להתיר לאחרים בשביל תקנת הנשים הטועות.

ועיין ברא"ש כתובות פ"ה אות ל"ה דרבנן דמתבתא בטלו במורדת השה"י של י"ב חודש כי ראו הקלקול בבנות ישראל שהיו יוצאות לתרבות רעה, אבל לא תקנו לכוף הבעל כי מוטב שבנות ישראל הרעות יסיפו רעה על רעתם ואל ירבו ממזדים בישראל וכו'. הרי כשנוגע לאחרים לא התירו כלל, ולכן גם בנדון שנוגע זה לקדשתן של בנות ישראל לא נחוש לזה כמה שבנות ישראל הרעות "בכלומד" יסיפו רעה ח"ו, ועי"ז בנות ישראל הכשרות ימעיטו טהרה ולהכניס עצמן בפלוגתא דרבנותא, אשר ידוע דברי התשב"ץ שבמקוה חוששין לדעה יחידיה. ולכן אני מצטרף בזה בצירופא דרבנן לבקש מהקהלה דשם שיעשו המקוה בשלימות ולא יהי' מכשול ופוקה ח"ו בעשייתן.

ובזה הנני ידו"ש באהבה ומברכו בברכת כוח"ט ועוד יזכה מתוך בדיאות השלימות להוסיף ולהרבות טהרה בישראל

שמואל אברהם זעלטענרייך

אחדשה"ט וש"ת באה"ר, בכאי לביתי מצאתי עוד מכתבים מכ"ת שליט"א בענין המקוה עם פילטער בעיר וכו' ולא ידעתי מי מוקדם ומי מאוחר מכל מקום מפני דרך ארץ לפני מעכ"ת בתור מזכה את הרבים הרני לחזקו עוד פעם שאם אומרים הרבנים החדדים שליט"א דשם אשר מהם יצא הוראה שיש בזה מכשול לטהרתן של בנות ישראל מצוה גדולה לעמוד בפרץ ולעמוד על כך שמקואות טהרה יעשו גם לעתיד כמתכונתן וצורתן של אבותינו ורבותינו שמהם יצא תורה וטהרה לישראל, ואשרי למי שמוסר נפשו על הטהרה וקדושה. הריני מסיים בברכת כוח"ט בספרן של צדיקים ידו"ש דו"ש"ת, מצפה לרחמי שמים

שמואל הלוי ואזנר

תשובה כד

שמואל אברהם זעלטענרייך

אב"ד טשאקאווא

קעת דקהל דברי יחזקאל, ברוקלין ג. י.

ב"ה, יום ד' דסליחות תשל"ה, פה ברקלין

השוכן בשמים יכתבו ויחתמהו לחיים ארוכים וטובים ה"ה כבוד ידינ"פ וידיד נפש כל חי הרב הגאון הצדיק המפורסם לשול"ת כמוהר"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש האב"ד ק העלמען שליט"א ולא"ש וברכה.

אחדשת"ה. קבלתי התשובות של חבירינו הרבנים הגאונים שליט"א ובראשם הרב הגאון המובהק הראב"ד דעיה"ק ירושלים ת"ו שיצאו לעזרתו למחות לדברי המתיר המקוה עם פילטער לעשות לכתחילה היפך דברי הגאונים האוסרים וטעמו כדי להשפיע על נשים הצעירות שילכו רק אם יהי' פילטער, הנה בגוף הדין אין לבוא עוה"פ בדבר האיסור שכבר נכתב ונדפס תשובות הגאונים שליט"א הטעמים באר היטב, רק מה שחידש שיהי' טובה להנשים שאין רוצות לטבול רק אם תהי' המקוה עם פילטער, ככה"ג יכולין לומר שקילא טיבותיך ושדי' אחיזרי, כי חוץ ממה שאין אמת עם המציאות כי המקוה עם הפילטער אנער נותנים בה הסמי נקיון לפעמים משנים מימי המקוה למראה כעורה (נישט פריש) מה שאין רואין זה במימי המקוה הבאים למקוה ממקור המים רק מצינו בש"ס שגורו על הבא לאחר טבילה במים שאובין רק שתהיה הטבילה במים סרוחים ולא חששו שתהי' על ידי זה מניעת הטבילה, ואם הי' אומר עכ"פ להתיר לאשה שאינה רוצית לילך רק עם פילטער היינו צריכין לחקור אם מבטלין דברי חכמים במקצת כדי שלא תצא לתרבות רעה ותשמש בנדוטה, אבל להכריח לכל הנשים הטובלות שמוכרחין לילך למקוה שיש בה פלוגתא דרבנותא מכח אשה שיש בה ספק ספיקא

תשובה כה

נפתלי הירצקא הענינ

אבד"ק שארמאש יצ"ו ברוקלין נ. י.

שוכט"ס וגמר טוב לחיים מתוקים בתורה הקדושה המתוקים מדבש ונופת צופים ה"ה הגה"צ עוסק בטהרות ישראל ובקדושתו וכו' כקש"ת מו"ה איש חי"ל דייטש שליט"א אבדק"ק העלמען יצ"ו וכעת יושב בתוכנו בברוקלין נ"י.

אחדשה"ט ושתיה"ק באה"ר. אודות שמעכ"ת נ"י רוצה לידע דעתי בענין שכבר הסכימו לדעתו גדולי התורה הלא הוא אך למותר אבל לא אוכל לעבור על רצונו לזאת אכתוב לו בקיצור אחרי ראותי שכל גדולי התוה"ק אשר רוצים ללכת בדרך האמת בתורתנו הק' אסרו בהחלט לעשות פילטער במקוה באשר נתברר שיש בזה פסולי דאורייתא שנעשה עיד"ו מקוה וזחלין וכולו שאוב כי קשה מאוד להיות ערב ע"ז שהאשה העומדת על הטבילה לא תשכח לסגוד הפילטער בשעת הטבילה א"כ איך נעשה מקוה עם פילטער מחמת שחושבין שעל ידי זה ילכו גם נשים שאינן נוהרים בטהרת המשפחה ואינן רוצות לטבול במקוה טהרה ישובו ויתחילו ללכת במקוה שאפי' אם יהי' כן הרי המקוה פסולה וילכו רק במקוה פסולה ויגרמו שגם הנשים הכשרות ורוצות בטהרה ילכו ג"כ במקוה הפסולה, וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, בפרט שלא יזכו כי במקוה עם פילטער הרי ישארו בטומאתן, והדבר טעות גדול להורות כן חז"ו ליתן אחז לשמוע להסכים לטעות גדול הזאת ובפסקים כאלו מרבים טומאה חז"ו בישראל לעבור באיסור כרת תמיד ר"ל, לא תהא כזאת בישראל לעשות מקוה ע"י פילטער, ומעכ"ת נ"י לא יניח א"ע להסכים לדעתן ויהי' זכות הרבים תלוי בו והי' יהי' בעזרו להצליח בזה כמו שעזר לו עד הנה להרבות טהרה בישראל, ובוה הנגי דוב"ש בלונ"ח ומאזה לו שמחת יו"ט בבריאות הגוף ונפש ונוכה לקבל פני משיח צדקנו במהרה

הק' נפתלי הירצקא הענינ

תשובה כו

שלום משה הלוי אונגאר

אבד"ק נייטרא

מט. קיסקא, נ. י.

ב"ה, ג' לס' ויברך אותו שם תשל"ה לפ"ק

שלומים מרובים כטל וכריביים לכבוד ידיד הרב הגאון הצדיק המפור' ערוה"ב פו"ה חו"פ עוסק בטהרתן של ישראל אשרי לו כקש"ת מוה"ר חי"ל דת שליט"א האבדק"ק העלמען יצ"ו.

יקרתו הגיעני באיחור וראשונות וגם השניות ומחול נא כ"ק הדר"ג שליט"א על איחור תשובתי כי

טרוד אני בעניני דשיבתנו הק' יום ולילה ולא היה העת אתי לחזור על הדברים אשר דן עלי' כ"ק הדר"ג הי"ו בענין פילטער אשר המציאו מקרוב לנקות המקוה בהם וכדאי המה הרבנים הגאונים שליט"א בצירוף כהדר"ג שליט"א אשר כולם פה אחד החליטו עפ"י התורה שאפילו אם יבא אחד ויברר שאפשר לעשותו עפ"י כשרות אין לעשותו כי הרבה מכשולות אפשר שיבא עי"ז. וכבר כתב רבינו הח"ס זי"ע על כיוצא בזה דחדש אסור מן התורה ובפרט לחדש קולות אשר עיקר טהרתן של ישראל תלויין בהן, והגם כי בעה"ר במדינה החדשה הלא רבים הם דס"ל דאין "חדש" נוהג בזה"י אבל אנו אין לנו רק להלך בעקבות אבותינו ורבותינו הקדושים אשר המה היו החכמים הרואים את הנוהג ובפרט בדבר הזה אשר כמעט אי אפשר להזהר שיהי' נעשה בלי מכשול ע"כ מה' ישא ברכה אשר עומד בפרץ לבל יפרצו בכותלי מקואות כלומר בטהרתן סדק כלשהו ויזכה כהדר"ג שליט"א עוד רבות בשנים מתוך בריאות הגוף לעמוד על המשמר ויהא אזכות הרבים תלוי בו כעתירת ידידו דוש"ת מוקירו ומכבדו כערכו הרם והנשא המצפה לישועת ה' במהרה.

הק' שלום משה הלוי אונגאר

תשובה כז

שלום קרוין

אבדק"ק אודווארי

פה ברוקלין נ. י.

שו"ר לכבוד ידידי היקר הרהגה"צ המפורסם בעולם לשול"ת וכו' כש"ת מו"ה חיו"פ ליפא דייטש שליט"א אב"ד העלמען כעת בברוקלין יצ"ו.

אחדשה"ט מאהבה. הנה קבלתי מכתבו בצירוף מכתב של ידידי מכבר אשר שלח ולכ"י כעת ה"ה כ"ק הרב הגאון הצדיק הישיש משיירי דור הישן אבד"ק ריסקיווע ז"ל אשר בו כתוב בפ"י לאסור לעשות מקוה עם פילטער מטעם דיש בו חשש הנוגע לאיסור דאורייתא ואוסר לעשות בלי ספק, וביקש גם ממני הקטן זעירא דמן חבריא להסכים שלא לעשות פילטער במקוה. באמת אין אני יודע למה צריך לו לדידי ולכותי, הלא כבר הסכימו גאוני דורינו שליט"א שלא לעשות פילטער למקוה של נשים ומה שאני כתבתי לו זה כבר, זה הי' רק להלכה ולא למעשה, וכן כתבתי והגהתי בתשובה שלי חז"ל שם, לאחר הכתיבה מצאתי לנכון להדגיש כי מכתבי הראשון וגם השני לא נאמר למעשה כי אחר שהראה הרב הגה"צ מקאששוי שליט"א חששות גדולות שלא יעשו פילטער וכן הגאון מפאפא שליט"א הסכים לאסור לעשות פילטער לכן אבטל דעתי לגמרי וכמאן דליתא ובפרט עתה שרואה אנכי מכתבו של הגאון מריסקיווע ז"ל שאוסר בלי ספק ושיש בעשיית הפילטער חשש דאורייתא, לכן בודאי אין לעשות מקוה לטבילה

נשים עם פילטער בלי ספק, ושייך בזה מאוד מ"ש חכמים הזהרו בדבריכם.
כ"ו כתבתי למען כבוד הדר"ג נ"י אף שאין מן הצורך לענ"ד.
ידידו דו"ש"ת מאה"ר
יום ד' לסדר א' קדושים תהיו תשל"ה.
הק' שלום קרויז
(שו"ת דברי שלום חלק ג' סימן קנ"ו)

לא יזוע. ועליו להשתדל מיד לתקן מקואות האלו ושכרו בידו.
והנני בנה ידידו דו"ש"ת ומצפה לשמוע ממנו תמיד בשו"ט ונזכה בקרוב לישועת ה' נחמת ציון וביאת הגואל.

מוקירו מאד

הק' משה שטרנבוך

תשובה ל

משה שטערן

אב"ד דעברעצין ונייהיזל יצ"ו
ברוקלין יע"א

מכה אשר לא כתובה בתורה הביא לנו הטעניק החדש במלאכת הקודש, כל ימינו שמענו וראינו איך צדיקי הדור זללה"ה בעמל רב ויגיעה רבה בנו מקואות לטהרתן של בנות ישראל, הכשרות לכל הדעות, ועתה לדאבון נפשינו, לנפש כל החרדים לדבר ה' זו הלכה, חדשים מקרוב באו לא שערום אבותינו, רוצים לבנות מקואות עם "פילטער" העושה המים לשאובים ופוסלה מדאורייתא לדעת כל גדולי רבותינו שבגולה הי"ו. חלילה לא תהי' כזאת בישראל. ולא די מה שעושים לעצמן, וגם ע"ז היה מצד הדין החיוב עלינו מוטל לצעוק צעקה גדולה ומרה, אבל במדינתנו המשובש בדעות נפסדות, הלואי שיעלה בידינו לעמוד על המשמר בד' אמות שלנו ולאסוף כל כחינו על הדברים העומדים ברשותינו. אבל אהה!! אלו הרוצים לבנות מקוה טהרה עם פילטער רוצים לכוף דעותיהם ודרכם המטועה גם על אחרים שאינם רוצים בשום אופן להסכים למעשה נבלה כזו.

ע"כ באתי לחזק ידים כשלות שח"ו אל יהיו אלו גבורי רוח נכנעים לבעלי זרוע ולכח האגרוף, אלא יעמדו על משמרתם משמרת הקודש ללחום מלחמת ה' בגבורים, שבשום אופן שבעולם בל יסכימו לחבול כרם ה' צבאות לבנות מקוה חדשה עם "פילטער". ובטוח אני בשם ה' שהאמת יגבר לבנות מקוה כמקוואת של רבותינו צדיקי עולם בלא "פילטער" זה' עמכם וצלח ורכב על דבר אמת.

חדש אלול תשל"ה לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו
הק' משה שטערן

תשובה לא

משה שטערן

אב"ד דעברעצין ונייהיזל יצ"ו
ברוקלין יע"א

אל הארו בלבנון לפני שמש שמו יגון ה"ה כבוד ידי"ג הרב הגאון הצדיק מאוד מפורסם לשם ולתהלה

תשובה כח

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, עש"ק כולם קדושים תשל"ה לפ"ק

כבוד ידידי המכובד מאד הרב הגאון הצדיק בנש"ק המפורסם כש"ת רבי חנניא יו"ט ליפא דויטש שליט"א בעמח"ס טהרת יו"ט.

אחדשה"ט וש"ת. הרני מאשר מכתבו מיום עש"ק במדברי וכ"ת שאל עו"פ בענין הפילטער, ואין לי להוסיף על מה שכתבתי כבר ועל מה שכתבו הרבנים המובהקים שליט"א, גם אחרי שראיתי העתקות התשובות ששלח כ"ת, והעיקר בעיני שלא לשנות צורות המקואות ממה שנהוג מקדם. ובפרט שאין דעתי נוחה בזה כיון דהמדובר בברכת שחי' סווימינג פול אשר גם יש בו משום סרך גזירה דמרחצאות כ"א תפים. והרני מברך את מעכ"ת שיוסיף טהרה על טהרה ויזכה לברכת וישב וצרף וטהר את בני' וכו'.

ידידו מצפה לחסדי ה'

שמואל הלוי ואזנר

תשובה כט

משה שטרנבוך

ר"מ דכולל "ראש העין"
בני-ברק

בעוה"ת, יום א' פרשת פנחס תשל"ה

לכבוד ידידי הגאון וצדיק עמוד הטהרה ה"ה מהר"ר חי"ל דייטש שליט"א אב"ד דהעלמען.
אחדשה"ט בהוקרה וידידות, מכתבו נתקבל כשלא הייתי בביתי שנסעתי לחו"ל, וכעת מצאתי מכתבו עם שאלה בענין מקוה ע"ג מקוה ובצידו תשובת הגה"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א שאוסר.
ומעתה לא ידעתי מה מחפש עוד לצרף אוסרים, בשעה שכבר קיבל הוראה הלכה למעשה לאיסור ומיני

חוב"ט בקי בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים לוחם מלחמת ה' כגבור ח"ל כש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא שליט"א דייטש האב"ד העלמעץ וכעת אור תורתו זורח בעואב"י וייליאמסבורג בעהמ"ח ספרי טהרת יו"ט הענקים.

אחרי תת שלו' וברכה בידידות ובאהבה,

צער לי מאד שהבע"ד מתגבר ועדיין לא נכבש ע"י רבותינו גדולי ישראל גאוני זמנינו שליט"א בענין הביש "פילטער" במקוה וכנראה מאחר שנוגע הדבר לטהרתן של בנות ישראל מקור הקדושה והטהרה שעליהם תמיד בכל דור ודור מסרו רבותינו הקדושים זכ"ע נפשם הטהורה ושמרו על המקוה טהרה כעל אישון עיניהם, ששום חדשות לא יכניסו בה, ותהי' נבנה עם כל הידור של הלכה ובהסכמת כל הפוסקים. ועתה בדורינו החלוש רוצה הבע"ד לחדש המלחמה, מלחמתו השקר והזיוף, ולשלם בכפל כפלים לחכמי ולגאוני ולצדיקי זמנינו, את אשר הי' מוכרח להיות נכנע ומנצח בדורות שלפנינו ולא הי' יכול להרים ראשו בכלל ובענינים הנוגעים למקוה בפרט, להראות כחו הרע והגרוע לומר דעה גם בנוגע לטהרתן של ישראל וחושב אולי אפשר חלילה יעלה בידו לעכב ע"ז הגאולה שלמה העומדת ממש על פתח בתינו, וכבר זו משערי רומא בצעדים גדולות לקראתינו בב"א.

כהדר"צ שליט"א צועק במרי נפשו על רב א' שהתיר ברבים מקוה עם "פילטער" אם "הפילטער" סגור בעת כשטובלין עצמן. אינני יודע היאך בא לצחק עם הודאה הנוגע לאיסור כרת הרבים ותמה עליו שקיבל על שכמו אחדיות כזו, ואפשר שאינו בעל אחריות כלל. המתיר הזה עושה שחוק ממנו ואומר "מאחר שהמים שנתקנו ע"י "הפילטער" עוברים דרך המשכה לבור הזריעה ושוב ע"י השקה מתחברין לבור ההשקה אין שום חשש והמחמיר אינו יודע מהו שח". ואני עומד ומשתומם אם אין לו לב להבין ביאור חד וחלק שגם אם הפילטער עומד ממלאכתו ג"כ המקוה פסולה פסול גמור מאחר שע"י כלי מתכות של הפילטער נסגרו פתחי יציאת המים וכל מים שבמקוה עומדים במקוה ע"י מקבל טומאה. ואם אין לו לב להבין למה נתערב על ריב לא לו. וחלילה לשמוע לסברתו הכרסי' ולהכשיר מקוה עם פילטער לא תהי' כזאת בישראל.

על כן נא ונא להכריז ולהודיע שאין לשמוע להוראת אותו רב. והחוב מוטל על כל חברינו העומדים על משמרת הקודש בכל אתר ואתר שח"ו אל יעשו ואל יסכימו ושלא יהי' להם חלק במקוה הגעשה עם "פילטער" יהי' מאיזה טעמים של פגם שיהי' כי חלילה לזווג גם זיו כל שהוא בהלכה הנוגע לטהרתן של ישראל מפסקי גדולי רבותינו וגאוני זמנינו האוסרים בכל חומר ותוקף מקוה עם "פילטער" וכל המשנה ידו על התחתונה ועתיד ליתן את הדין.

ג' לסי' והארץ הי' תהו ובהו וחשך שנת תשל"ו לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו

חקי משה שטערן

תשובה לב

שמואל הלוי ואונר

רב אכ"ד ור"מ זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום ד' וישב תשל"ו לפ"ק

כבוד ידידי המכובד הרב הגאון הצ' בנש"ק המפורסם מזכה את הרבים כקש"ת מוה"ר ח"ל דויטש שליט"א, בעמחסה"ק טהרת יו"ט.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר, לנכון קבלתי מכתבו ושמתתי להקשיב משלמו הטוב ויה"ר שיהי' ברוך ה' לעולם. וע"ד אשר שאל כ"ת ממני להגיב על מאמר בענין הפילטער שנרפס בירחון המאור (תשרי חשון תשל"ו לפ"ק) הנה כפי אשר כותב הרב הכותב שם הענינים קצת אחרת ממה שכתב מעכ"ת*). וע"כ היות שאהי' אי"ה בשבועות הקרובים בארה"ב ובדאי אתראה גם עם גדולי המורים שם אניח הענין עד אז.

והרני יידידו דוש"ת ומכברו מצפה לרחמי ה' במהרה

שמואל הלוי ואונר

* אמר המחבר, מה שמתמה עלי רבינו האב"ד ור"מ זכרון מאיר שליט"א, אמת נכון הדבר, בהמאור הנ"ל כתב הרב הגה"צ המתיר נ"י אופן הפילטער בצורה אחרת ממה שציירו הגה"צ המשיבים שליט"א אבל כסאם של הגאונים הצדיקים הנ"ל נכון לעד כי הם השיבו על מה שצייר צורת הפילטער במכתב לעיר א' כמו שאעתיק כאן מכתבו רק כשראה הרב המתיר נ"י שכל גדולי דורינו אסרו הפילטער בצורה הנ"ל צד צורה אחרת וכתבה בהמאור הנ"ל אבל גם את הצורה זו החדשה אסרו הגה"ק שליט"א בהחלט. (ע"י בריש הספר בהסכמות ומכתבים ע' ט—ט"ג)

ו"ל המכתב: לק"ק וכו' ב' תמוז תש"ל לפ"ק.

כי ידידי וכו'

וע"ד הודעתו שבדעתכם לעשות בהמקוה שטובלים בה "פילטער" לצאת לכמה נשים שהודיעו בראש שבאם לא יהיה פילטער לא ילכו בהמקוה, וגם יודעים שיש כמה נשים צעירות שבאם ירעו שיש פילטער או יכולים להשפיע עליהם שיקבלו עליהם לשמור מצות טהרת המשפחה מכאן ולהבא, ובהיות שיש במחניכם מי שמפקפק ע"ז ע"כ שאל חו"ד בזה, לדעתי הוא פשוט שאין בזה שום חשש, ופליאה בעיני איך יכול לעלות על הדעת שיש בו איזה חשש, כיון שהפילטער מנקה רק המים שבמקוה שטובלים בה, ולא מי בור הזריעה ובור ההשקה, וכשהמים הנקיים נופלים חזרה להמקוה עוברים דרך המשכה לבור הזריעה, ואח"כ נישוקים לבור ההשקה, איזה חשש יכול להיות בזה, ומאי נפ"מ אם שואבים המקוה ע"י פומ"פ או סאיפן או ע"י פילטער, ואדרבה ע"י הפילטער סובבים המים מהר להמקוה לא בבי"א באופן שתמיד יש שם מ' סאה, משא"כ ע"י פומפ נתרדקנה כל המקוה בב"א, רק צדיקות זהירות יתירה להשגיח שלא יטבלו הנשים בעת שהפילטער עובד עבודתו מפני שאז יש חשש וזחלין כמוכן,

תשובה לג

משה נתן נטע לעמבערגער

מלפנים אב"ד ור"מ דקה"י מאקאווא יע"א
כעת ראש ישיבת מאקאווא קרית אתא בא"י
ב"ה, חדש טבת תשל"ו לפ"ק

יאירו הנרות לעוסק בטהרות, משניות סדורות,
בבירורי הלכות, כבוד הרב המאוה"ג המפורסם בתו"ט
זכות הרבים בו תליות, כקש"ת חי"ל דויטש הי"ו
עכב"ב ור"מ קהלת העלמעטץ בעיה"ג ברוקלין יע"א.
אדשושת"ה הגענו צרורות המכתבים והעתקות
שכבדנו בהם שבאים בכפלות מרבנים מובהקים
ומפורסמים הי"ו שכולם כאחד עונים באימה וביראה
מפני מכשולים וחששות שאפשר לצאת ח"ו בענין
המסגנת לנקות ע"י מי מקוה שכבר נשתמשו בהן, והרי
כבר כתבתי אשתקד בחדש חשון הע"ל להצטרף
לצירופא דרבנן הי"ו וליזהר מכיו"ב אף אחרי כל
התיקונים כי כיו"כ הנמסר לטיפול של המונים מי
יערב בדבר חמור כזה, גם בכלל של מכוונות ממצאים
שונים ויוצא שזכרו בהפסדו.

ראיתי מש"כ הגהראב"ד דעיקו"ת ירושלם ת"ו ע"ד
הב"י בסימן ר"א שהביא מהריב"ש והתשב"ץ בענין
רבי' והמשכה שאין לחוש ולגזור שמא לא יעשו כהלכה
כיון שלא חששו חז"ל אין לנו להוסיף ולגזור וכתב
דבניד"ז כיון דהחלפת המים מסור לטיפולם של המונים
ולא שייך מש"כ הגז"ל דהכשר מקוה לא לכל מסור,
ויש להוסיף עוד כי ענין של רבי' והמשכה נזכר כבר
במשנה וגמרא ויש מקום למש"כ הגז"ל דאין לנו
לגזור על מה שלא גזרו הם אך המצאות של מכוונות
והתחכמות מה שלא הי' בזמניהם ורוצים לחדש כעת
ממכשולים ומוצאים די טענות למנוע השימוש בהם
ודאי אם מורי הוראה מובהקים שבדור הי"ו יראים
לא שייכו כלל מש"כ הגז"ל הנ"ל.

י"ל מ"ש זהירות מביא וכו' לידי פרישות ומביא
לידי טהרות שלפעמים יש שכר על הזהירות והפרישות
ועי"ז ירבה הטהרה וכי"ר, הדושושת"ה באה"ר וברכה
שלמה

הק' משה נתן נטע

תשובה לד

בית דין צדק דק"ק לונדון והמדרינה

ב"ה, ו' שבט תשל"ו

לכבוד מחותני, דב פעלים עוסק בכל לבו ונפשו
בטהרתן של ישראל וממש מוסר נפשו על זה, הרב
הגאון, צדיק נשגב, כש"ת מהור"ר חנניא ליפא דייטש
שליט"א, העלמעטער רבי, מחבר ספרים יקרים המעוררים
את עם ישראל לחיי קדושה וטהרה.

שלו' וברכה. ע"ד שאלת כ"ג היכא שמימי מקוה
יוצאים ע"י לחץ ממכונה חשמלית כדי לטהר המים

מזוהמתם, ועוברים בשופרת המטהרת, שנקראת
"פילטער" בלע"ז, ושבים אח"כ ע"י לחץ המכונה היא
דרך חור אחר למקוה, אם הוי זוחלין או לא.
לכאורה נראה בפשיטות, כיון דהמים יוצאים מן
המקוה למקום אחר, הגם ששבים אח"כ בלי הפסק
למקוה, מ"מ הוי זוחלין, ומה שמטהרין באדם שרגלו
במקוה ולא הוי זוחלין דמשום גוד אחית אמרי' דהמים
הם במקוה, ושאיני התם דהמים לא יצאו מן המקוה,
והוי זוחלין במקוה עצמה, ולכן כשרים.
אבל כאן, בענין ה"פילטער", כיון שהמים יצאו
למקום אחר, פסולים מטעם זוחלין, ואינני רואה שום
דרך להכשירן.

ובזה אשאר יידי, מוקירו ומכבדו כרם ערכו

ארי' ליב בר' מרדכי הלוי גרוסנס ראב"ד

תשובה לה

חנוך דוב פארווא

אב"ד דהתאחדות קהלות החרדים
לונדון תע"א

ב"ה, יום ד' י"ז אד"א תשל"ו לפ"ק

לכבוד הרב הגאון המפורסם שוקר להעמיד הדת
על תלו כש"ת מו"ה חנני' יום טוב ליפא דייטש
שליט"א אברק"ק העלמעץ ברוקלין תע"א.
אחדשה"ט, בדבר אשר נתכבדתי לחוות דעה במה
שישגם אשר רוצים לחדש דבר בתיקון המקואות, דהיינו
להנהיג מסגנת הנקרא פילטער בלע"ז בתוך המקואות
כדי לנקות בזה את מי המקוה, והנה כבר דנו בזה כמה
מגדולי זמנינו, וכולם כאחד עונים ואומרים שיש
להתרחק מזה, מזה, כי אפשר לבא על ידי זה לכמה
מכשולים, ואין צורך לכפול הדברים, וכלל גדול הוא
בעניני מקוה וגם בשאר ענינים שהרוצה לתקן דבר
חדש, צריך לבחון הדבר בשבע עינים, כי כמה פעמים
הדמיון כוזב וחושבים לתקן ואין הדבר אלא קילקול.
ובכן תחזקנה ידיו לשקוד על מנהגי ודרכי אבותינו
ורבותינו הברורים והבחונים, כי רק באלה יש תיקונים
אמיתיים.

והגני בזה דורש שלום כת"ה ומברך אותו בכל
טוב סלה, יידי

חנוך דוב פרווא

אבל ע"ז יש כמה עצות שלא יבואו לידי כך (* ע"כ מי שמפקק
בזה אינו אלא מן המתמיהין ובפרט במחניכם שבאם ע"ז יכול
להיות שיתמעטו הנשים ההולכות במקוה, בודאי החומרא
הוא קולא, ואומר שלי, עכ"ל המכתב המונח לפנינו.
(* או כשהייתי בעיר הנ"ל אמרו לי שיעכבו המים שלא
המחבר יהיו זוחלין ע"י עלעקסער.

תשובה לו

תשובה לו

הרב דוד בן ציון קליין אב"ד יסודות א"י

ב"ה, יום ב' לס' קדשים תהי' תשל"ו יסודות ת"ו

שלומים מרובים כטל וכרביבים אורך ימים ושנות חיים, ויזכה לראות בבנין ציון וירושלים כבוד גיסי יקירי מחמד לבבי האי גברא רבא גבור החי"ל ידיד ה' וידיד נפשי הרב הגאון הגדול המפורסם בגדלותו וצדקתו בכל תפוצות ישראל כקש"ת מוה"ר חנני' יו"ט ליפא שליט"א אב"ד ואדמו"ר דק"ק העלמעץ וכעת בברוקלין נ. י. יצ"ו, בעהמ"ח ספרי טהרת יו"ט היקרים ונחמדים כ"ד חלקים.

אחדשה"ט באהב"ר ואהב"ע. ראשית כל הנני מודה לך מקרב לב על ספרך היקר טהרת יו"ט על מקואות ח"ד שזה עתה קבלתיו וכמעשך בראשונים כן מעשיך גם בחלק הזה ובי"ה שמן השמים זכית להיות תמיד המעורר הראשון בכל דבר הקשור בטהרתן של ישראל לעמוד על המשמר ובמקום שיש איזה חשש יהי' זה אפילו קטן שבקטנים על מקוה טהרה אתה לוחם מלחמות עומד בפרץ וגורר גדר ובשביל שכולם יודעים את האמת שכוינתך אך ורק לשם שמים מצטרפים אליך כל גדולי וגאוני ישראל בכל התפוצות ועומדים לימינך לעודד ולחזק וכו' כן יעזור לך הקב"ה גם להבא שיפוצו כל מעיינותך חוצה מתוך בריאות השלימות הנחת דקדושה מכל יו"ח ותוסיף להראות רב כחך וחילך בענין קדוש זה בסייעתא דשמיא אמן.

אהובי גיסי יקירי שליט"א ענותנוך הגדולה לא יודעת גבול שאתה פונה גם אלי הקטן והשפל לחו"ר בענינים נשגבים ונשגבים עניני מקואות החמורים מאד כי מקוה צריכה להיות כשרה לפי כל הדעות ואם לאו אז צריכים לתקן אותה, ע"כ בנוגע למקוה ע"ג מקוה אחדי שגאון ישראל וקדוש צדיק הדור כ"ק מרן בעל הדברי חיים בח"ב סימן פ"ח מחמיר בזה מי יהון ח"ו להתיר ולהקל נגד דעתו הקדושה ואפילו אם יש בור כשר מן הצד להשקה ג"כ לא מועיל כדעת רבינו הק' כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א הקב"ה ירפאהו ויחלימהו רפו"ש במהרה כי כך גילה דעתו הקדושה שאין לעשות מקוה ע"ג מקוה בשום פנים ואופן, וסוכ"ס טובלים בהמקוה שיש בו חשש זחילה ח"ו ולא יועילו כאן שום פלפולים והוכחות להתיר דבר זה ובדאי שאסור לעשות כך לכתחילה ומה שכבר געשה כך צריכים לתקן כי אפילו הג' הגדול הבעל אמרי יושר חושש לעשות מקוה לכתחילה נגד דעת בעל הדברי חיים וצוק"ל.

ובפרט שכאן ישנם חששות של ממש שלא יהי' מועיל החיבור הזה מכיון שמדובר ממים שאובים בתוך העליונה ופסול מכה קטפרס ולא מהני לזה השקה כשפופרת הנוד וא"כ נשאר עליה פסול של שאובים,

שלום שנימצלער

מלפנים אב"ד פ' לאדאני ב' טשאבא
כעת רב דביה"מ אהל שמואל שלו, ראש ומנהל
החכולל לאברכים, בעמ"ס שערי שלו ומבשר שלו
על קשו"ע, פה לונדון יצ"ו

בעזה"י, א' לס' ואת מצותי תשמרו ל"א למ"ט מונים
תשל"ו לפ"ק, פה עיר לונדון יצ"ו

שלו' עמו לגבור חי"ל העוסק בטהרות, יתברך ממעון הברכות, אל ארז בלבנון, לפני שמש שמו ינון, ה"ה להאי גברא רבא ש"ב וידידי הרב הגאון הצדיק המפורסם זכה וזיכה את הרבים לטובת טהרת קדושת ישראל כקש"ת מוה"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א האדמו"ר ואב"ד דק"ק העלמעץ יצ"ו בברוקלין יצ"ו.

אחדשה"ט כדאוי לכבודו הרם. בדבר שביקש אותי להודיעו חוות דעתי העני' בענין האם מותר להשתמש לניקוי מי מקוה במסגנת הנקרא (פילטער). והנה ראו עיני במה שמביאים הרבנים הגאונים כ"א טעמו לשבח לאיסור הן מצד זוחלין הן מצד שאובין וידוע שיטת התשב"ץ ח"א סי' י"ב דבמקוה דאוי לחוש אף לדעת יחיד וחוצץ מזה ידוע שיטת הרשב"א שבמקוה צריכין לעשות לכתחילה באופן הכשר לכו"ע כי היא קדושתן של ישראל בודאי אסור להשתמש בו במקוה.

ובענין שכתבו אי להתיר מכה דברי רבינו הרמ"א בסימן ר"א ס' ג' דכשזוחלין "מעט" ושבים למקומן אין חשש זחילה ממילא גם בזה הולך ושב אחר עבודת הפילטער להמקוה — ובאמת זה ליתא כלל כמבואר בדברי ידידי הגאון אב"ד קאשוי שליט"א אבל חוץ מזה ג"ל דמה שנקיט רבינו הרמ"א "מעט" נוכל לבאר ממש"כ בשו"ע סעיף ר"א דכשר לפי שאין זחילתן ניכרת, ועי' בשו"ת ערוגות הבורשם להגה"ק מחוסט ז"ל בסי' ד"א ורי"ב באיזה אופן שנקרא זחילה שאינו ניכרת וכ' שם דאף בזחילה שאינו ניכרת צריך להשתדל שיתקנו המקוה באופן שלא יהי' שום זחילה עצהיו"ט והוא כ' שם היכא דעשו המקוה כבר ומכ"ש לעשות לכתחילה מקוה שיש בו כל החששות הן לענין זוחלין והן לענין שאובין בודאי אסור לפרוץ גזרי הטהרה בישראל.

ויש לי הנאה גדולה שכהרג"ק שליט"א עומד על משמרתו משמרת הקדוש להשגיח בעינא פקוחא על טהרתן של בנות ישראל שיהי' עצהיו"ט והשי"ת יזכהו שיזכה לעשות עוד הרבה פעלים להקים עולה של טהרה ויאריך ימים על ממלכתו בקרב ישראל בבריות גופא ונהורא מעליא.

כ"ד יידרו עוז וש"ב המברכו בברכת שלו וברכה שיזכה להרבות טהרה בישראל, הדו"ש באה"ר בלונ"ח ומכבודו כערכו הרם ונשא

שלום שנימצלער

ובוסף לזה קיימים עוד חששות ופקפוקים שהעירו הרבנים הג' שליט"א.

וכעת נזכרתי בדבר הדומה לזה מה שנזכר בהדברי חיים סי' צ"ז בענין שאין לטבול על השליבות משום דהוי קטפרס עיי"ש ואעפ"י שגם בזה יש חולקים עליו ובתשורת ש"י סימן מ"ז רוצה להוכיח שלא שייך בזה קטפרס כיון דגם בסיר השליבה לא תפרד המים שעל השליבה מהמים של המקוה שהי' מחובר עמו מלמעלה וכו' ובכל זאת העולם נזהרים בזה משום דעתו הק' של הגה"ק בעל דברי חיים ע"כ אהובי גיסי יפה עשית שעמדת בפרץ ולחמת נגד זה ואמרת לתקן את הנ"ל כדי למנוע שלא יכשלו ח"ו לטבול במקוה שיש בו חשש של שאובים לפי הדברי חיים זי"ע לפי שלא מועיל החיבור להמקוה התחתונה ואין להתיר בשום אופן.

ועכשיו בענין השני הנקרא "פילטר" שמטרתו לנקות את מי המקוה המשוּמשים כך שמים יוצאים מהמקוה ועוברים דרך מסנן ואח"כ הם חוזרים להמקוה. הגה גיסי היקר כתבתי לך פעם בענין אחר ונדמה לו בענין מקוה מטולטלת לפלא הדבר איך שהשטן ממציא תמיד דברים חדשים בעוה"ר ובעיקר בענינים נשגבים בדברים העומדים ברומו של עולם ובפרט בעניני מקואות שבוה תלוי טהרתן של ישראל וכעת הוא רוצה המסית להכניס את הפילטר בתור טכניקה חדשה של סינון מים שישנם חששות גדולות של ממש דהיינו חשש של "זוחלין" ר"ל ורוצים לתלות עצמן באילן גדול בהריב"ש סי' רצ"ב המובא ברמ"א סעיף נ' שאם המים חוזרים להמקוה לא מקרי זחילה אבל טועים הם טעות גדול ששם מיירי שהמים חוזרין מעצמן אחרי שיצאו מחמת האדם הטובל — לא כן הדבר כאן שיוצאים וחוזרין רק ע"י כח האלקטרי וממילא יש כאן חשש של פסול דאורייתא ממש ובדבר חמור כ"כ הגובל עם איסור כרת ר"ל א"א בקלות כ"כ להחליט ולומר שאין כאן שום חשש ובטענה שאפשר לסגור את כפתור האלקטרי בשעת הטבילה חס מלהזכיר דבר כזה כי מי יהי' ערב בדבר שלא ישכחו ח"ו אף פעם לסגור — וחוצץ מזה קיימים עוד פקפוקים וחששות מטעם שהמים נפסלו מכח תפיסת ידי אדם וכו' ע"כ בקיצור ח"ו להתיר דבר שכזה שהוא חשש פגול דאורייתא ח"ו והטענה שע"כ יתרבו המחזיקות בטהרת המשפחה היא טפשית וגם אין בזה טיפת אמת לפי שאשה שומרת תורה ומצוות אינה מסתכלת ע"ז אם יש או אין פילטר במקוה כמובן לכל בר שכל זאת שמונעת עצמה מללכת לטבילה משום שאין פילטר היא מרשעת וחופשית ר"ל אינה שומרת תורה ועוברת על דת ואיסורי כרת ר"ל ואין להתחשב בה כלל וכלל ואין אומרים חטא בשביל שיזכה חברך ואיך אפשר להכניס במקוה טהרה דבר שיש בו כ"כ הרבה חששות ואפילו אם היה מדובר מענין שיש בו ספק חשש או אפילו רק ספק ספיקא גם היו צריכים למנוע מזה כנאמר כבר הרבה פעמים

ומכש"כ במקום של חשש פסול דאורייתא ר"ל ע"כ גיסי היקר גם אני הקטן מצטרף בהדי הנ"ל רבנן הגאונים שליט"א האוסרים מקוה ע"ג מקוה ולהכניס פילטר ח"ו לתוך המקוה.

ועי' בספרך טהרת יום טוב חלק י' (ע' שמ"ב—שמ"ה) תשובת רבינו הק' כ"ק מרן ארמו"ר מסאטמאר שליט"א (לגיסי אחיך הה"צ מדעטדויט שליט"א) וכתב שם (בע' דש"ם) בזה"ל: ובאמת כי המקפדת כ"כ להיות נמנעת מלטבול עבור שהיתה שמה אשה א' אך תואנה היא מבקשת כי הלא הולכים כולם בסווימינג פול הנעשה בכריכה של שאובין והולכים שם אנשים ונשים וטף למאות ביחד ולפעמים אף באלפים ואין משגיח אם אין ביניהם איש או אשה חולה ומזוהם וכדומה ר"ל וכאן במקוה שאשה אחת שהיתה שמה הוא אחר נקיון גמור בתכלית כי ההכרח שיהי' נקיון גמור קודם שהולכת לטבילה עבור חשש חציצה, גם האשה העומדת על הטבילה תוכל לידע, אם בריאה היא כי אין המדובר אלא מאשה אחת, ולמה יהי' הקפידה בזה לזוטר ע"ז על יסוד הטהרה לבנות ישראל ואם ככה היא מצבה לעבור על איסור חמור כ"כ בשביל עילה כ"ד כזה בלא"ה אינה נאמנת על וספרה לה כי בספירת נקיים וכל הלכותיהם יש בהם טירחא יתירתא וכמה ענינים של פחד וכדומה אשר בלי ספק יש בזה קושי יותר מליך למקוה אשר היתה שם אשה אחת אחר הנקיון גמור וכו'. והגם שאעפ"כ כל מה דאפשר למיעבד עבדינן שמא יהי' בזה הצלה לאשה אחת אף שהוא רחוק בתכלית הריחוק, אבל לא לעשות ע"ז היתרים שאין לעשותם ומביאים קלקלה בעולם ולמה נפסיד את היראות וחרדות לדבר ה' ומבקשים שיהי' הכל עצהיו"ט עבור קלי הדעת כאלו כי מה שנעשה בהוראת ב"ד עושים כן עם גם היראות וחרדות לדבר ה' שאינם יודעים להבחין שלא יהי' היתר זה אלא עבור קלי הדעת.

והמבחין במצב העולם יראה כי רוב הפירצות והפרת הדת ירדה לעולם ע"י רוב הקולות שנעשו כדי לתקן את הפורצים שאינם צייתים באופן אחר והסוף הוא שהפורצים לא נתקנו אלא אדרבה נתרבו הפירצות מחמת רוב הקולות והיתרים שעבירה גוררת עבירה ונתקלקל הכל עד שבא לידי שכחת התורה. והרבה יש לדבר בזה אלא שאין להאריך כ"כ על הנייר, והמשכיל על דבר יראה שכן הוא. עכלה"ק שליט"א.

ובזכות זה שנעמוד על המשמר בעניני מקואות החמורים נושע בכל מיני ישועות ונחמות והקב"ה יהי' בעזרך שתצליח וזכות הרבים יהי' תלויים בך. ואצא בשים שלום טובה וברכה ואברכך בברכת רפוי"ש תזכה לאריכות ימים ושנים ולזכות את הרבים בטהרה ובקדושה

גיסך ידיד"ג המצפה לישועה ורחמי שמים
דובשה"ט בלונ"ח

דוד בן ציון קליין

ומקוה שלם, אלא שרובו כשר ומיעוטו פסול, והרי זה כרובו מים כשרים ומיעוטו מים שאובים דאמרינן בהו רובו ככולו, ואין לומר דכיון דמיעוטו הוה מי פירות א"כ הו"ל המיעוט כמאן דליתא וא"כ לא הוי רובו מתוך כולו כיון דליכא כולו, דהא שפיר איכא כולו דהא איכא מקוה שלם דהא גם מי פירות הוא בכלל בור ומקוה וכנ"ל, ונמצא דאיכא כולו אלא דרק רובו הוא בכשרות, ואמרינן בזה שפיר דרובו ככולו.

(ו) ומעתה הדרן לקדמייתא שדעת הרשב"א מפורש בס' שער המים דזוחלין פסול מן התורה, וכן מבואר בריטב"א לנדרים (מ:), שכתב ליישב הקושיא דאמאי בנוטפין שרבו על הזוחלין פוסלין את הזוחלין ואילו במקוה שלם שרבו עליו מים שאובין אינו נפסל לעולם, ותירץ דשאובין אפילו ברובו אינו פסול אלא מדרבנן ולכן מהני בה השקה, אבל זוחלין פוסל מן התורה עיי"ש, והוא כתירוצו של הב"ח המובא בטו"ז (סי' ד"א סק"ג), ושוב ראיתי בס' לחם ושמלה (סי' ר"א שמלה סק"ז) שהביא דברי הריטב"א, וגם הביא מהתשב"ץ (ח"א סי' י"ז) שהעתיק מלשון הרשב"א דמוכח דס"ל דזוחלין דאורייתא עיי"ש, ובאמת כן הוא בס' שער המים הנדפס מחדש (השער השני), מלבד מה שמוכח כן בשער המים (שער י"א) שהבאנו לעיל.

(ז) ברם במה שכתבנו שבשעה שהמים יוצאים מהמקוה ע"י פעולת הפילטער הו"ל זוחלין, לכאורה יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר, דעד כאן לא מצינו דין זוחלין אלא כשהזחילה היא מצד חסרון שבבור שאינו מחזיק מימיו וכגון שנסדק, אבל היכי שמוציאין את המים ע"י צינור, שאין הזחילה מצד הבור אלא שכח אחד מעורב בו להוציא את המים, יתכן דאין זה בגדר זוחלין, והרי רש"י כתב בפסחים (מ"ב.) דאשבורן לשון שבירה שמשתבר הקרקע ויש בקעים שהמים נאספין ושוהין בתוכן עכ"ל, והובא בתויו"ט (פ"ח מטהרות מ"ט), ומעתה נימא דכל היכא שהקרקע מוכן לקבל את המים שלא יחלו אלא שכתב אחר מעורב בו להוציא את המים וכנדון הפילטער, אפשר שאין זה בגדר זוחלין, אולם אף אם יש מקום לסברא זו מ"מ הלא כבר אמרו בגיטין (ל"ז.) וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, ופירש"י "מדמין, נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבתינו", ושם (י"ט.) פירש"י "וכי מפני שאנו מדמין שאנו אומדים וסבורים ואומדין מאומד לבנו להחמיר נעשה מעשה להקל", ובספר התרומות (שער מ"ה) העתיק תשובת הרמב"ן ז"ל, דבאיסור תורה אמרינן וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה עיי"ש, וכמו כן נימא בנ"ד וכי מפני שאנו מדמין מסברא לומר דבכה"ג לאו זוחלין הוא נעשה מעשה בלי ראייה ברורה, שהרי זוחלין דאורייתא הוא וכנ"ל.

(ח) אולם באמת יש להוכיח דאין מקום לחלק כנ"ל, דהרי כתב הגר"א ז"ל (סי' ר"א סק"ו וסק"ז צ"א), דהא דמקוה אינו מטהר בזוחלין, משום דמקוה צריך להיות מ' סאה וזוחלין הו"ל קטפרס שאינו חיבור עיי"ש, וא"כ אין נפקא מינה מה הוא סיבת הזחילה,

כרובו מתוך כולו, וזהו דילפינן מסנהדרין, והדבר מפורש בתשו' מהרי"ט הנ"ל, ועפ"ז מתיישבות כל ההשגות ואכמ"ל.

(ד) וראיתי בס' מקוה טהרה לדו"ז הגאון בעל ערוגת הבושם וצ"ל (סק"י), שהקשה אהא דמקואות (פ"ה מ"ה) העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים, והלא טומאת משא אינה בטילה וכמבואר בבכודות (כ"ג.) והטעם משום שנושא כולו כאחד, וה"ה הכא הו"ל כטומאת משא, ועיין בזה במל"מ (פ"א ממטמאי משכב ומושב הי"ד). ושם (ס"ק קס"ד) הוסיף להקשות על מש"כ הר"ן שבוועות (פ"ב) דמיעוט שאובין אינו פוסל מן התורה משום דהמיעוט מתבטל ברוב, וקשה דהא טומאת משא אינה בטילה עיי"ש, ברם לדברי החת"ס הנ"ל אתי שפיר מאוד, דבמיעוט נוטפין ומיעוט שאובין לאו מטעם ביטול אתינן עלה אלא מטעם רובו ככולו, ודין רובו ככולו שייך אף אם המיעוט אינו בטל וכמו שנתבאר, שו"ד כע"ז בס' חתן סופר ז"ל (עטרת בחורים דף י"ד אות ק"ט) והובא בס' לקושי הערות שם (אות ט"ו), ומה שכתב החת"ס דאי איתא קמן מ' סאה ורובו כשר ומיעוטו שאובים המיעוט נמשך אחר הרוב משום רובו ככולו, הנה דין זה משכחת למאי דמבואר בשו"ע (סי' ר"א סמ"ד) דהשאובין שהמשיכה כשרה אם היה שם רוב מ' סאה עיי"ש, והיינו מטעם רובו ככולו, או דינא דאורייתא קאמר לשיטת הפוסקים דמיעוט שאובין אינו פוסל אלא מדרבנן, והיינו מטעם רובו ככולו.

(ה) ומדי דברי זכור אזכור מה שראיתי מאז בתשובת מו"ר הגה"צ מפאפא שליט"א — וכעת נעלם ממני מקום המצאה — שהקשה על החת"ס בתשו' (או"ח סי' ק"מ) הנ"ל, דברובו כשר ומיעוטו שאוב כשר משום רובו ככולו דהו"ל רובו מתוך כולו, דאכתי תקשי כשרובו מים ומיעוטו מי פירות דכשר וכמבואר ביבמות (פ"ב:) ברש"י שם ובשו"ע (סי' ר"א סכ"ד), ובה לכאורה לא שייך רובו ככולו דאין נהפך המי פירות למים, ועכצ"ל דלא מהני אלא מטעם ביטול, וכוננת הקושיא נראה דבמיעוטן מי פירות לא שייך לומר רובו ככולו, דהו"ל מיעוטו כמאן דליתא דמי פירות אינו מים כלל עד שיחשב כרובו מתוך כולו — וליישב דברי החת"ס ז"ל נלע"ד, עפ"י המבואר בש"ס חולין (פ"ד.) הטעם דפסלינן מי פירות, דתלתא מיעוטי כתיבי, מעין מים בור מים מקוה מים, ופירש"י "מעין מים ולא שאר משקין ואפילו זוחלין, בור מים ולא שאר משקין ואפילו מכונסין, מקוה מים ולא דם", הרי דאי לאו דדרשינן בור מים ומקוה מים הוה אמינא דגם שאר משקין כשרין במכונסין, ועל כרחך משום דגם בשאר משקין שייך בור ומקוה, דהיינו שהוא בבור וקוין וקיימי — דמקוה היינו דקוין וקיימי וזכרש"י שבת (ס"ה:) ובשאר דוכתי — אלא כיון דדרשינן דמים קאי גם על בור ומקוה מזה ילפינן דלא סגי בבור ומקוה גרידא אלא דוקא בור ומקוה של מים ולאפוקי מי פירות, ומעתה במקוה ובור שיש בו רוב מים הכשרים ומיעוט מי פירות, הרי איכא בור

בקרקע מקום רצפת בהט ושש, וכשטובל בו יוצאין המים החוצה, וכתב הריב"ש שאם שטח החצר שהמקוה בתוכו משופע קצת, בענין שבעלות הטובל ישובו המים לאיתנם אל המקוה, מותר לטבול בו, שהרי הוא כאילו כולם מחוברין במקוה שהרי מחוברים הם כקליפת השום, ואין נקרא זוחלין כיון שמן המקוה באו ואליו הם שבים אלא שנתפחו בהכרח מחמת אדם או דבר אחר שבתוך המקוה, והמים הנתפחין חוץ לגומא מחמת טבילתו הרי הן בשעת הטבילה כאילו הן במקוה, שהרי ישובו אליו בסור המכריח עיי"ש באורך. ומעתה מה שכתבו הריב"ש והרמ"א שאם המים חוזרין לא מקרי זחילה, היינו דוקא כגדונם שהמים חוזרין ע"י הסרת המכריח שהכריח את המים לצאת, ואין צריך כח חדש להכניס את המים, וסגי להחזיר את המים ע"י שיסור את הכח המכריח לצאת, דבכה"ג לא הוי זחילה, אבל בגדון הפילטער נדראה שהמכונה פועלת שני כחות, כח המוציא את המים וכחה מכניס ודוחפו בחזרה, ואם יפסיק את פעולת המכונה מיד אחר הוצאת המים טרם שהספיק להכנס חזרה, ודאי שלא יכנסו המים בחזרה, ולא ימלט שלא ישארו מים בחוץ בכלי הקיבול של המסנן, ונמצא דכדי להחזיר את המים לא סגי בהסרת כח המכריח אלא דבעינן כח חדש המכריחו להכנס, ומאופן כזה לא דיבר הריב"ש והרמ"א כל, ואין למוד מדבריהם לג"ד.

(י) וסמוכין לסברתינו נראה, ממה שכתב התבואות שור (יו"ד סי' ג') וז"ל, נפלה סכין מעצמה שלא ע"י כח ישראל הכשר לשחוט, והלכה ושחטה, פסול, דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל, וז"ל דאפי' תפס סכין בידו ופתח ידו או מונחת בחיקו ועמד ונפלה הסכין ושחטה ה"ז פסולה, שלא הלכה מכחו רק עד עתה היתה מעוכבת בידו, וכסור כחו ממנה הלכה בעצמה, ואנן בעינן דכח אדם יעשה פעולה שתלך ותשחוט, ואפילו פתח ידו בכונה שתלך ותשחט לא מהגי, כיון דליכא כח אדם עכ"ל. הרי דהסרת הכח המעכב לא הוי מעשה ולכן כשנפל הסכין ע"י שהוסיף את כח המניעה לא הוי מעשה אדם, ומהאי טעמא כתבו הריב"ש והרמ"א דהיכי דהמים חוזרים להמקוה ע"י הסרת הכח המכריח שאין זה אלא הסרת המניעה מחזרת המים למקוה, דבכה"ג לא מקרי חזרת המים כמחוסר מעשה, דהסרת המניעה לאו מעשה הוא, וכיון דאין צורך לעשות מעשה כדי להחזיר את המים ממילא לא נחשב כלל כאילו זחלו המים מן המקוה, שהרי חזרתן לאו מחוסר מעשה הוא, אבל היכי דלא סגי בהסרת המניעה אלא שצריך לעשות מעשה לחזרת המים למקוה, פשיטא שהזחילה נקראת זחילה, שהרי בלי עשיית מעשה חזרה לא יחזרו המים, ועיין בתשו' חלקת יואב (יו"ד סי' ב') מש"כ בדברי התבו"ש הנ"ל, וכן מה שכתבנו במאורות גתן שבספר מאור החיים (ח"ב סימן י"ג), מה שיש להאריך בסברות אלו, ועכ"פ ברור דלדינא אין ללמוד קולא מדברי הריב"ש והרמ"א לנ"ד ואין לך בו אלא חידוש.

(יא) ובהיותי בזה אעיר במש"כ בתשו' זקיני החת"ס

אם מחמת הבור או שכה אחר מבחוץ הוא הגורם, דכיון דעכ"פ המים זוחלין ואינן עומדים על מקום אחד הו"ל קטפרס ואינו חיבור. ועוד דבאמת אין בין זחילת המים מחמת פירצה בבור ובין זחילתו ע"י כח המושך, דכבר כתבו הטבעיים כי כך חקק הקב"ה יוצר בראשית בטבע האדמה שהיא תמשוך אליו את כל הנמצאים אם לא מה שמתנגד לכח המשיכה ומעכב אותה, ולכן כשעושה פירצה בבור נמצא שסילק את המתנגד לכח המשיכה ולכן המים זוחלין החוצה כי כח המשיכה של האדמה מושך אותם, והנה גם פעולת הפילטער הוא באופן זה, כי הוצאת המים הוא ע"י כח המושך הנגרם ע"י הוצאת האויר מבית קיבול ועי"ז בהכרח מתמלא במים, וכמש"כ בשו"ת נודע ביהודא (מהדו"ק יו"ד סי' ל"ט) בעכו"ם שמצף יין מחבית ע"י מינקת דאין היין נאסר, דהכא לאו כח העכו"ם נקרא, דהעכו"ם רק הוציא את האויר מצנור המינקת, וע"י שחק הטבע הוא שאין ריקנות בעולם, ממילא מתמלא המינקת ביין כיון שהצנור ריק מאויר, ונמצא שהיין לאו מכחו בא עיי"ש, וזהו גם יסוד פעולת הוצאת המים שעל ידי הפילטער. ומעתה כל זחילה הוא בכלל כח המושך מבחוץ ואין נפק"מ אם כח המושך פועל מחמת פירצה בבור או פעולת הפילטער ולקוטטא דמילתא אין צורך בכ"ז, דכיון דהא דבעינן אשבורן הוא משום דכתיב בור ומקוה דקו וקיימי וכפירש"י בשבת (ס"ה): ובשאר דוכתי, ממילא כל שאין המים קוו וקיימי אלא שהם יוצאין החוצה תהא מאיזו סיבה שתהא, נמצא שאינו דומה לבור ומקוה שהמים קוו וקיימי ואינם מעותדין לצאת ופסול. ועיין עדיות (פ"ה מ"ב) ב"ה אומרים אין מטבילין בחדליות, וכתב הראב"ד בפירוש שם, דלא דמו לגל שנתלש דהתם משוך הגל במקום אשבורן, וסופו נופל למקום אשבורן עיי"ש, ומשמע דאי לאו שנופל למקום אשבורן הו"ל דינו כזוחלין ואע"ג שאין המים יוצאין מחמת פירצה שבבור אלא שכה תנועת הגלים דוחף אותו החוצה, וה"ז ראייה לדברינו. אלא דה"ל דהתם דינו על הגל עצמו וזה דדאי דהוי זוחלין אי לאו דנופל למקום אשבורן, אבל בג"ד דינו על המים הנשארים במקוה, ומ"מ ברור דגם בג"ד הוי זוחלין וכמו שכתבנו.

(ט) אלא שעדיין יש לברר דהרי בפילטער זה חוזרין המים להמקוה אחר הסינון, והרי כתב הרמ"א (סי' ר"א ס"ג) דאין יציאת המים קרוי זוחלין אלא כשאין חוזרין למקוה אבל כשיוצאין מעט וחוזרין שם לא מקרי זחילה עיי"ש, והכי נמי הרי חוזרין המים ולא הוי זוחלין, אולם מלבד שבס' לחם ושמלה (סי' ר"א סקפ"ח) הביא מהתשב"ץ (ח"ג סי' ל"ד) שכתב דבעינן דוקא שכותלי החדר יעכבו את הזחילה, וסיים דכפי הנראה יש להחמיר באיסור תורה כדעת התשב"ץ עיי"ש, וא"כ בגדון הפילטער נראה שהמים יוצאים חוץ לכותלי החדר הו"ל זוחלין — הנה מלבד זה נראה דאין נדון הפילטער דומה כלל לדינו של הרמ"א, דהנה מקור דברי הרמ"א הוא מהריב"ש (סי' רצ"ב), שדן במקוה שהוא אמה על אמה ברום ג' אמה מכוונות, והוא נשקע

הוי חיבור בעירוב מקואות, הא אי הוי חיבור היה השני טהור, כי היו מים שעל הראשון מצטרפין כיון שעדיין הם מחוברים אל המקוה וסופן לירד שם ולא מקרי זוחלין כיון שמשם יצאו ואליו הם שבים עכ"ל. הרי בהדיא דלא הכשיר הריב"ש כשהמים חוזרין אלא כשגם בשעת יציאתן לא נפסק חיבורן מהמקוה והיו ראויין לטבול בהן מחטיין, דומיא דמחט הנתונה במעלת המערה דכיון שעבר עליה הגל טהורה, וכן ברגליו של ראשון נוגעות במים למ"ד דהוי חיבור שפיר טובלין עליו מחטיין, דלא גרע מאם מחזיק את המחט בידו וטובלו דעלתה לו טבילה, וכמש"כ התו"ט (פ"ז דמקואות מ"ז) עיי"ש, ולכן ליכא בזה פסול זוחלין כיון דמעולם לא פקעו מים אלו דין מקוה והרי הם כאילו היו במקוה. וא"כ בפילטער שבודאי יש בו עכבת מים שדינו ככלי שפסול לטבול בו וכמבואר בשו"ע (סי' ר"א סעיף ו' ז' ח'), ואף כשהוא מושק אל המעיין אין טובלין בו וכמש"כ טו"ז שם (סקי"ד) ועיין בס' לחם ושמלה שם (לחם) (סק"ג) — וכיון שהמים שיצאו ע"י הפילטער נפסלו לטבול בו ויצאו מתורת מקוה כשנכנסו לכלי, א"כ פשיטא דהוי זוחלין אף להריב"ש ודמ"א, ואף שהן חוזרין אח"כ למקוה הנה פנים חדשות באו לכאן, וכשיצאו הו"ל זוחלין בודאי.

(ג) וכעת עיינתי בתשו' רב גדול אחד ג"י מה שכתב בנדון הפילטער וז"ל, ומצד זחילה יותר נוטה שאין כאן פסול כיון דבאים להפילטער וחוזרים למקומם כדאיתא ברמ"א סעיף ג' מהריב"ש, ומש"כ הרמ"א כשיוצאין מעט וחוזרין שם לא מקרי זחילה, נראה דלא דוקא מעט, ולא מצאתי לא בריב"ש ולא בד"מ אות כ"ו לשון מעט, ולכן היה כשר להמכשירין נתן ונטל בשאובין. אבל קצת יש להסתפק אולי מעט דוקא, והיה טוב להפסיק עבודת הפילטער בשעת הטבילה עכ"ל. ואשתומם כשעה חדא, איך עולה על הדעת ללמוד דין הפילטער מדברי הרמ"א והריב"ש, כי אין לו שום דמיון כלל, דהרי הרמ"א והריב"ש מיירי שהמים נשאר מחוברין להמקוה והם בהכשרם עומדים כמקודם וראוי לטבול בו כלים, וממילא ליכא זוחלין כיון שמעולם לא נזחלו מהמקוה שהרי הם נשארו חלק מהמקוה כמקודם, ודבר זה מפורש בפנים בריב"ש וכנ"ל, וכן בדרכי משה (אות כ"ו) שהעתיק דבריו בקצרה וז"ל, „אבל אם המקוה במקום נמוך שהמים יוצאין לחוץ ושבין אח"כ למקוה מקרי אשבורן ולא זחילה, ומותר לטבול בה אפילו במה שיצא לחוץ דהוי כעודה במקוה“. הרי מפורש דהריב"ש מיירי שהמים שיצאו עדיין נשאר עליהם דין מקוה וראוי לטבול בו, אבל בנדון הפילטער שהמים הנכנסין לפילטער נעשיין שאובים, וכמו שכתב הרב הג"ל בעצמו דאיכא ביה פסול רנתן סאה ונטל סאה ברובו הפסול להרמב"ם, נמצא שהמים יצאו מכלל מקוה שהרי הם שאובים, וגם נמצאים בכלי שפסול למקוה, ומאופן כזה לא דיבר הריב"ש והרמ"א כלל, ופשיטא דהוי זוחלין לכל הדעות ככל זוחלין בעלמא, שהרי יצאו מכלל מקוה, ואין שום נפק"מ אם המים היוצאין ע"י הפילטער הם בגדר

ז"ל (יור"ד סי' רי"ד ד"ה ומאי דקמן) שכתב בנדון מקוה וז"ל, ופותרים הברוא והמים נמשכים משם ע"י סילון מחובר ממנסרים יותר ארוך מג' טפחים, ונפלו לתוך המקוה, ומה שאדם מסיר הברוא אינו מקרי הוי ע"י אדם, דאינו רק מסיר המונע והמים נמשכים מאליהם עכ"ל. ותמה עליו בשו"ת נפש חיה (יור"ד סי' ס"ה קונטרס גולת עליות סעיף י') מסוגיא דחולין (ט"ז). דהיכי דשרי עליה בידקא דמיא חשיב כח גברא, וכן קיי"ל לענין שחיטה ביו"ד (סי' ז'), וכן לענין נטילת ידים באו"ח (סי' קנ"ט ס"ט), הרי דהסרת המניעה הוי כח גברא עיי"ש, וכן העירו בזה בשו"ת נטע שורק (יור"ד סי' ע"ה) ובשו"ת דו"ז ערוגת הבושם (יור"ד סי' ר"ט) ושו"ת מחזה אברהם (סי' מ"ב) ושו"ת מהרש"ם (ח"ג השמטות לח"א סי' מ"ד), וכתבו בזה חילוקים שונים עיי"ש. אולם לענין דברי החת"ס ז"ל ברורים מאוד, שהרי בהדיא כתב שהמים היוצאים מהברוא נמשכים משם ע"י סילון יותר ארוך מג' טפחים, ורק אחר כך נופלים למקוה, ובכהאי גוונא ודאי דהוי כח שני וכמבואר ברש"י חולין (ט"ז). ד"ה בכח ראשון וד"ה אבל בכח שני, וכן בסנהדרין (ע"ז): ובתבואות שור (סי' ז' סק"ג), דדוקא אם ברגע של שקילת הבידקא באו המים סמוך לפיו הוא דהוי כח ראשון, אבל כשהיה הפסק בין המים לפיו או בין המים למוכני לא הוי אלא כח שני, וא"כ בנדונו של החת"ס ז"ל שהמים עברו מפי הברוא עד המקוה יותר מג' טפחים פשיטא דלא הוי אלא כח שני ולא כח גברא וזה כדוד.

(ב) אולם באמת בלא"ה פשוט וברור דנדון הפילטער אינו דומה כלל לדינו של הריב"ש והרמ"א, דעד כאן לא הכשירו הריב"ש והרמ"א בזוחלין שיצאו וחוזרין דלא מקרי זחילה, אלא כשהמים יצאו למקום אשר אף שם כשר להטביל בו מחטיין, ונמצא דלא נתבטל תורת מקוה כלל מהמים היוצאין, אבל כשיצאו לתוך כלי ואח"כ חזרו למקוה אף כשחזרו מאליהם ודאי דהוי זחילה לכולי עלמא — וכאשר כן מוכח בהדיא ממה שכתב הריב"ש (סי' רצ"ב) הג"ל וז"ל, נראה שאם שטח החצר שהמקוה בתוכו משופע קצת, בענין שבעלות הטובל ישובו המים לאיתנם אל המקוה, מותר לטבול בו שהרי הוא כאילו כולם בגומת המקוה שהרי מחוברין הם בו כשיעור עירוב מקואות של מעלה דהיינו כקליפת השום, ולא נתלשו ממנו בשעת טבילה, והרי המים שחוץ לגומת המקוה כאילו הם במקוה, ואף חוץ לגומת המקוה במקום שמגיעין המים יכולין להטביל כלים שגוף הנטבל יעלה בהם, ואין נקרא זוחלין אע"פ שלא ישארו המים במקוה שמטביל בו, אלא הרי הוא נקרא אשבורן כיון שמן המקוה באו ואליו הם שבים, אלא שנתפחו בהכרח מחמת אדם או דבר אחר שבתוך המקוה, והרי הוא כהוא דתנן (פ"ז דמקואות) מחט שהיא נתונה על מעלות המערה היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה, וכן נמי עד כאן לא פליג רבנן עליה דר' יהודה בההוא דהיה רגליו של ראשון נוגעות במים (מקואות פ"ז), אלא משום דס"ל רטופה להטפיח לא

יוצאין "מעט" או הרבה, כי אפילו אם יהא גידון כ"מעט" מ"מ אין לו שום שייכות לדברי הרמ"א. (ונראה פשוט דמש"כ הרמ"א לשון מעט, אודחא דמילתא נקט להשמיענו שהמים עדיין מחוברים למקוה ולא נפסקו וכמפורש בריב"ש וה"מ, ואם יצאו הרבה מן הסתם נפסק חיבורן למקוה). ופשוט שאם המים יוצאים המקוה ע"י הפילטער הרי זה זוחלין גמורין, והרצון לדמותו לדין הרמ"א אינו אלא טעות בדבר משנה, ודמ"א כמאן דשרי עורבא. (יד) והנה לעיל הבאנו מס' לחם ושמלה (סי' ר"א לחם סקפ"ח) שכתב בשם התשב"ץ (ח"ג סי' ל"ד), שאם המים צפים מהמקוה וכתלי החדר שבו המקוה הם סמוכים להמקוה והכתלים מעכבין זחילתן אז המקוה כשר, ומה רצה להוכיח שהתשב"ץ חולק על הריב"ש הנ"ל והוא מחמיר דבעינן דוקא שכותלי החדר יעכבו את הזחילה עיי"ש, ברם לענ"ד יתכן שאין מחלוקת בין הריב"ש להתשב"ץ ז"ל, דעיקר כוונת התשב"ץ היא שהזחילה לא תצא למרחוק עד שיפסקו המים מהמקוה ולא יהיו עתידין לחזור, ולכן בעינן שיהיו כותלי המקוה מעכבין את הזחילה, והנה גם הריב"ש כתב דבעינן שהקרקע סביב המקוה יהא משופע כדי שהמים יחזרו להמקוה, ושיפוע הקרקע היינו כותל, דמש"כ התשב"ץ דבעינן שיהא כותל לאו דוקא כותל קאמר, שאם הקרקע משופע עד שהמים חוזרים א"כ השיפוע הוא ככותל. ובספר חזון איש ליו"ד (מקואות סי' קל"ז אות י"ב) כתב דאשבורן לא מקרי אלא כל שיש לו כתלים סביביו וכפירש"י פסחים (מ"ב), אבל מים טופחין על הארץ אע"ג דנחין לא מקרי אשבורן, ולפי"ז אף למאן דמכשיר מקוה של שלג בעינן שיהיו מונחין בעמק שכתלים מקיפין אותו, והניח בצ"ע עיי"ש. ולפי"ז יתכן דמה שכתב התשב"ץ דבעינן שכותלי החדר יעכבו את הזחילה, היינו משום דאם לא כן לא הוי בגדר אשבורן ואף אם אין המים זוחלין החוצה. אולם נראה דגם אם הקרקע משופע והמים חוזרין למקוה וכגון הריב"ש גם זה כותל מקרי לענין זה והוי שפיר אשבורן, דאין שיעור לעומק הגומא שעל ידו חל עליו שם אשבורן. ובעיקר דברי החזון איש ז"ל, הנה כבר האריך בזה בשו"ת בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' נ"ב) והעלה שאין צריך שיהיו המים בתוך גומא או מחיצות דוקא והעיקר שלא יזחלו ממקום למקום עיי"ש. ואכמ"ל.

טו) ומכל האמור נתבאר דבשעת הפעלת הפילטער נפסל המקוה משום זוחלין, והמים החוזרים ממנו אל המקוה הם שאובין ופוסלין. ואע"ג דאין כל המים יוצאין בבת אחת ותמיד נשארים ארבעים סאה מים כשרים, ברם הרי לכתחילה יש לחשוש לדעת הדמב"ם והראב"ד דבמים שאובין רק עד רובו דוקא כשר וכמש"כ הש"ך (סי' ר"א סקס"ג) עיי"ש, וע"י פעולת הפילטער הרי הוי גטל סאה ונתן סאה ביותר מרובו. ולכן מן ההכרח שאחר גמר פעולת הנקיון של הפילטער יכשירו את המקוה מחדש ע"י השקה לבוד מי גשמים. ואף אם יעשו באופן שהמים בכניסתן מהפילטער אל המקוה יהיו נמשכין ע"ג קרקע ג' טפחים, הנה אין ההמשכה

מועלת אלא עד פחות מחצה על מחצה, וכמבואר בשו"ע (סי' ר"א סמ"ד) דבעינן רובו כשר עיי"ש, וע"י הפילטער הרי נהפכין רוב או כל המים לשאובין — ומעתה איך יעלה על הדעת להתקין פילטער במקוה אשר בכל שעת הפעלתו נפסל בפסול זוחלין דאורייתא, ואחר שנפסק פעולתו צריך לעשות השקה מחדש, והלא בפשיטות נראה שכל עיקר תכלית ההשתמשות בפילטער הוא לנקות את המים בשעת הטבילות בלילה כדי לנקות את המים בין איתתא לאיתתא הטובלת, דאילו כדי לנקות את המים ליום מחדת אחד גמר כל הטבילות שבאותו ערב אין הצר שווה בנזק, שהרי דמי הפעלת הפילטער ע"י כח העלעקטרי ושאר הוצאות, עולות יותר מהמים אשר רוצים לחסוך ע"י שישאירוהו במקוה עד למחרת. והשתא איך יתכן שבכל לילה ולילה בשעת הטבילות יפסלו את המקוה כמה וכמה פעמים בפסול זוחלין דאורייתא, ואח"כ יצטרכו כל פעם לזכור לעצור את פעולת הפילטער וגם לעשות השקה מחדש, והלא כל רבותינו הצטערו לחפש דרכים איך להפחית את הצורך להזדקק למעשה יד אדם בשעת הכשרת המקוה, אשר בקל יכול יבול לידו שכחה, ובתשו' חת"ס (יו"ד סי' ר"ג וסי' ר"ב) כתב לעשות מקוה דרך זריעה, ולא העדיף לעשותו דרך השקה, וכמש"כ בתשובה (סי' ר"י) כי אין למסור ענין ההשקה לנשים שבאורך הימים יזלוזלו בפתחת הנקב, וכתב דברידיה הוי עובדא בקהלה הסמוכה שהיה מכשול רב עיי"ש, ולכן כשהמים נכנסין תמיד דרך אוצר הזריעה אין חשש של שכחה שהרי אין אפשרות להכניס המים אלא בהכשר — ומעתה איך יתכן לעשות מקוה לכתחילה ע"י פילטער אשר בכל לילה יצטרכו להשגיח לא רק על השקה פעם אחת, אלא שלא ישכחו בכל פעם מלעצור את פעולת הפילטער בשעת הטבילה, וכן שיעשו השקה בכל פעם אחר עצירת הפילטער — ואם ישכחו לעצור את הפילטער בשעת הטבילה נמצא שלא עלתה לה הטבילה מן התורה שהרי זוחלין הוא, ואיך אפשר למסור לנשים ועמי הארץ ענין חמור כזה, והלואי שנהיה בטוחים שאין הבלן שוכח לעשות השקה פעם אחת אחר תיקון המקוה בהתחלת הלילה, ומכל שכן שאין לעשות מקוה המצטרך בכל לילה תקון אחר תקון כדי להכשירו מפסול דאורייתא.

טז) ובאמת בכל תקון והכשר של מקוה וכי"ב, צריך להשתדל, שההכשר לא יהא תלוי במעשה בני אדם המועד לשכוח ולשגות, וכל שההכשר תלוי פחות במעשה אדם עדיף טפי, וככל שהוא תלוי יותר במעשה אדם כך עלולים להכשל יותר, כי האדם מטבעו נוטה לעצלות ושב ואל תעשה. ומלבד שהענין מאומת ע"י החוש, הנה יש לזה יסוד גם בהלכה בהא דאמרו בש"ס בבכורות (כ.). כי אזלינן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלוי במעשה לא עיי"ש, והביאור בזה נראה דלגבי המעשה איכא חזקה שלא עשה, וכעין שכתב תוס' מכות (ט"ו): ד"ה במאי, דגזיר שהוא לוקה על ששתה יין לא הוי התראה ספק דשמא ישאל על גזירותו, דיש לנו להתחזקו שלעולם יעמוד כמו שהוא עכשיו ולא

הלא כבר כתב רבינו התשב"ץ דאפילו בדבר חול מבקשים הדרך הבטוח וכ"ש בדבר חמור אשר הזהירה עליו תוה"ק צריך לילך בדרך הברור בלא ספקות. ומה שטוענים שעל ידי כן יתוספו הרחוקות, אינו אמת כי ראיתי המקואות שישנם שם כעת, תחת השגחת רבנים מובהקים שליט"א והמה נקיים בתכלי הנקיות ונאים, ויכולות לבא גם עתה ומי מעכב, ואלו שרחוק בעיניהן, או גם להבא תהא רחוק בעיניהן בעוה"ר, עד שיערה עליהן רוח טהרה מרום, כי זהו רק טענת שוא כידוע, ומי יכניס ראשו בחששות חמורות בשביל דברי הבל כאלו. על כן אדגיש בזה לכבודם שאין להכשיר מקוה בזה, והמקואות אשר שמעתי כי ישנם בעוה"ר בעיר וכו' על ידי פילטער, חלילה להשתמש בהן, וגם המקוה החדשה אם יהי' שם פילטער לא יניח שום א' מכבודם את בני ביתם או זרעם לשם, וכל אחד ידע כי בנפשו הוא.

ולהשומעים ינעם ותבא עליהם ברכת טוב בע"ה, ואקוה כי הלא ישדאל קדושים ושומעי' לקול מודים, כודאי יטו אחזן קשבת, ובזכות זה נזכה למים טהורים וקדושים כמש"כ וזרקתי עליכם מים טהורים בב"א.

ידידם עוז הושו"ט בלונ"ה

הק' רפאל בלום

תשובה יב

משה שמעון

אב"ד דעכרעצין ונייהייזל יצ"ו, בעהמח"ס באר משה ברקלין יע"א

אל החרדים לדבר ה' העומדים כעמוד הברזל בל ימוט לעולם נגד רוח סערה של החדשות בכל הדברים הנוגעים לטהרתן וקדושתן של ישראל שהן יסוד היסודות עיקר העיקרים לקיומו של עמינו עם קדוש ה"ה ידידינו היקרים מו"מ בתו"ש איש על מחנהו ואיש על דגלו לפי מהללם שיחי' בעיר וכו' עצי"ו.

אחרי תת שלוי' בידידות כראוי וכיאה לדורשי דבר ה' זו הלכה, שמח לבי ויגל כבודי לקראת השמועה טובה תדשן עצם שסגל חברים חרדים באמת החליטו לבנות מקוה כשרה עם כל פרטי' ודקדוקי' בעיר ואב"י וכו' יצ"ו אבל לבי עלי דוי שזממו לעשותה עם פילטער, והבל ושוא ומדוחים בפיהם שעיי"ו יתרבו הבאות לטבול ולהחזיק בטהרת המשפחה, חלילה להתפתות לדבריהם כאלו חדא ומתרי טעמא, חדא כי גם אם לו יהי אמת כדבריהם כן הוא, והלא כבר נאסר בהחלט מקוה עם "פילטער" וגם אני בעצמי, הגם שידענא מך ערכי, בירדתי באר היטב בכמה תשובות שמקוה עם פילטער פסול וחלילה לטבול בה, וצריך למסור עצמו על זה, כי דבר זה נוגע לרבים וגם לדורות, איסור כרת ופגם משפחה, ומי יקבל על עצמו אחריות עצומה כזו, דחמנא שזיב לן מהאי דעתא, שיבנו מקוה פסולה בהחלט בעירו וישתוק ולא יזעק

ישאל לחכם לעולם, ועיין תוס' גיטין (ל"ג.) ד"ה ואפקעינהו ותוס' שבת (ד.) ד"ה קודם עיי"ש. ולכן רובא דתלוי במעשה לא אמרינן, דמחזקינן שלא נעשה המעשה, והדבר נשאר בשב ואל תעשה שהוא קרוב יותר מקום ועשה. ובמס' אבות (פ"ב מט"ו) אמרו, היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק, וצריך ביאור שמנו הא דפועלים עצלים, דבשלמא היום קצר והמלאכה מרובה וכו', הם דברים שאינם בידו של אדם לשנותם ולכן בא התנא להזהיר על הזריות, אבל בשביל מה מנה שהפועלים עצלים הלא אדרבה זה שבאו חז"ל להזהיר שלא יהיו הפועלים עצלים, אולם הכונה, שהפועלים, הם אברי האדם שהם כלי הפעולה לעשות מעשים טובים, עצלים הם ואינם זריזים לעשות מעשה מצוה, ולכן באו לעורר כי היות שכלי הפעולה של האדם בטבעם עצלים הם, ולכן צריכין זריזות יתירה להתגבר על העצלות הטבעית.

טוב ובהא סליקנא, דהתקנת פילטער במקוה הוא מכשול גדול אשר תוצאותיו מי ישורנה, ואין זה אלא תחבולה חרשה של היצר הרע להביא להפסד כשרות המקואות אשר היא יסוד טהרת ישראל, והמונעו זכות הרבים תלויה בו מיד ולדורות, והנלע"ד כתבתי.

ידידו דושת"ה בלונ"ה מברכו בברכת התורה נתן גשמעטנר

תשובה יא

רפאל בלום

ראב"ד ור"מ דק"ק קאשוי יע"א
אירווינגטאן, ניו יארק יע"א

ב"ה. אור ליום ג' שנכפל בו כי טוב לס' ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום תשל"ה לפ"ק

בין המצדים, יזרח אור לישרים, ה' הטוב קרן עמו ירים, ונזכה לרגלי מבשר בראש ההרים, ושלו' וברכה לכבוד ידידינו החשובים החרדים אל דבר ה' ותורתו כ"א לפי מהללו בעיר וכו' יע"א הי"ו ולכאל"ש.

אחדשה"ט הנה כפי שנודעתי עלתה רוח נכון בקרב היראים דשם הי"ו לבנות מקוה טהרה להרחיב גבול הקדושה, ובודאי דבר גדול הוא להוסיף כזה וכזה בעיר גדולה לא' בלע"ה כ"י, אמנם נשבר לבי בקרבי כי שמעתי אומרים שבדעת איזה אנשים לעשות פילטער, באמרם כי על ידי כן יתוספו עוד לבא אלו שרחוקות בעוה"ר מטהרת המשפחה, הנה פילטער"ד הזה נאסר מגדולי ישראל הי"ו מכמה טעמים, ומי ירהיב בנפשו עוז לעבור על דבריהם, אשר נאמרו בצדק וכהלכה, ואין פה המקום לבאד כי כבר נדפסו דבריהם, עכ"פ חלק מהם, ולא באתי בזה אלא לעורר לבכם שח"ו בדבר שקדושת ישראל תלוי' בו, בחשש איסור כרת ח"ו וחלילה פגם במשפחה למה להכניס את עצמם בצרה כזו.